

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klementina Ožvald

Reprezentacija preteklosti in državne proslave kot kraji spomina:

Dan državnosti 2012

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Klementina Ožvald

Mentorica: doc. dr. Maruša Pušnik

Somentorica: doc. dr. Andreja Vezovnik

Reprezentacija preteklosti in državne proslave kot kraji spomina:

Dan državnosti 2012

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Reprezentacija preteklosti in državne proslave kot kraji spomina: Dan državnosti 2012

Povzetek: Diplomsko delo se ukvarja s korelacijo med medijskim diskurzom in razcepljenim kolektivnim spominom Slovencev, vezano na obdobje druge svetovne vojne in povojne poboje. Gre za travmatično obdobje v zgodovini Slovenije, glede katerega politični akterji še danes niso dosegli konsenza. Ideološki in politični boji se tako nadaljujejo tudi na proslavah kot na krajih spomina, ki odsevajo kolektivni spomin posamezne družbe. Zaradi tega sem se v okviru diplomske naloge osredotočila na osrednjo proslavo ob dnevu državnosti leta 2012 ter na medijsko poročanje Demokracije in Mladine o dogodku. Pri tem sem s kritično analizo diskurza ugotavljala, kako tednika posamezno reproducirata zgodovino ter kako interpretirata samo proslavo ob dnevu državnosti. S pomočjo kritične analize diskurza zgoraj omenjenih tednikov in njenega poročanja o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012 sem ugotavljala, kako mediji kot četrta veja oblasti formulirajo kolektivne spomine in reprezentirajo preteklost ter katere dominantne diskurze posamezen medij s svojim medijskim poročanjem konstruira. Ugotovila sem, da Demokracija in Mladina selektivno izbirata način reprezentiranja osrednje proslave ob dnevu državnosti ter da medijsko poročanje poteka skozi prizmo ideološke delitve na dva slovenska politična tabora, kjer en pol favorizira osamosvojitvev Slovenije leta 1991, medtem ko drugi pol zagovarja začetek osamosvajanja Slovenije z narodnoosvobodilnim bojem.

Ključne besede: kolektivni spomin, mediji, zgodovina, dan državnosti, kraji spomina.

Representatio of the past and state celebrations as sites of memory: Statehood Day 2012

Abstract: My thesis presents a correlation between media discourse and split collective memory of Slovenian people, tied to the time of World War Two and the post-war period. Although it is known as one of the most traumatic time in Slovenian history, there is still lack of a common consensus among political actors and. Political and ideological fights are still present nowadays at the celebrations and sites of memories which reflect the collective memory of a specific society. Because of this I have decided in my thesis to focus on the main commemoration of the Statehood Day in 2012 and connect it with media coverage in Demokracija and Mladina. Through critical discourse analysis I tried to determine how both of the pre-mentioned weekly magazines reproduce history and interpret the celebration of the Statehood Day. The objective of my thesis is therefore to determine how the media as the forth branch of power formulates collective memory and how they represents history. I also included the research where I tried to find out which media formulates which dominant discourse through their media coverage. I came to this objective through critical analysis of the discourses found in magazines Demokracija and Mladina. I found out that Demokracija and Mladina select history facts for the representation of the commemoration of Statehood Day. Also they report through the prism of ideological divisions of two Slovenian political camps, where one favors the independence of Slovenia in 1991, while the second one favors Slovenia's independence from the national liberation war.

Keywords: collective memory, media, history, statehood day, sites of memory.

KAZALO

1 UVOD	5
2 KULTURNO-ZGODOVINSKI KONTEKST DOGAJANJA NA SLOVENSKEM	7
2. 1 Druga svetovna vojna	7
2. 2. Povojno dogajanje in osamosvojitve Slovenije	10
3 KOLEKTIVNI SPOMIN IN NACIONALNA IDENTITETA	13
3. 1 Individualni, kolektivni in zgodovinski spomin	13
3. 2 Oblikovanje nacionalne identitete skozi kolektivni spomin	14
3. 3 Kolektivni spomin in medijski diskurz.....	16
3. 4 Problematika kolektivnega spomina v Sloveniji	19
4 KRAJI SPOMINA.....	20
4. 1 Proslave kot kraji spomina.....	21
5 OSREDNJA PROSLAVA OB DNEVU DRŽAVNOSTI 2012.....	22
6 ŠTUDIJA PRIMERA: MEDIJSKO POROČANJE MLADINE IN DEMOKRACIJE O OSREDNJI PROSLAVI OB DNEVU DRŽAVNOSTI 2012.....	23
6. 1 Analiza medijskega poročanja o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012.....	25
6. 1. 1 Interpretacija slovenske zgodovine	26
6. 1. 2 Vzpostavljanje relacije Mi - Oni	28
6. 1. 3 Problematika rdeče zvezde in nosilcev praporov	30
7. 1. 4 Diskusija	34
8 ZAKLJUČEK	36
8 LITERATURA.....	38

1 UVOD

Za slovensko zgodovino je značilna ideološka delitev duhov, saj še danes ne najdemo skupnega konsenza glede preteklosti. Javno mnenje je tako tudi v današnjem času prepredeno z razpravami o medvojnem in povojnem dogajanju v Sloveniji, ta konflikt pa še dodatno podžigajo mediji. V novejši zgodovini Slovenije je še posebej sporen narodnoosvobodilni boj, ki je potekal med drugo svetovno vojno pod okriljem Komunistične partije. Ta se je (skupaj s Sokoli, Krščanskimi socialisti in še nekaterimi manjšimi skupinami) borila proti okupatorju za avtonomnost Slovenije, zato je kot odziv na njihovo delovanje nastala kontrarevolucija, ki je stremela k združeni Sloveniji kot federativnemu delu obnovljene Kraljevine Jugoslavije (Vodopivec 2006). Prišlo je do državljanske vojne med partizani in domobranci, glede katere pa imamo v slovenskem političnem in družbenem prostoru še vedno deljena mnenja. Ta ideološka delitev duhov se danes kaže tudi na različnih krajih spomina. V svoji diplomski nalogi raziskujem, kako se ta ideološka razcepljenost kaže na primeru osrednje proslave ob dnevu državnosti 2012, ki je razburila slovensko javnost zaradi prisotnosti rdeče zvezde, selekcioniranja zgodovinskih dejstev ter (ne)povabljenih praporščakov.

Na podlagi slovenskega zgodovinskega konteksta želim s pomočjo kritične analize diskurza raziskati, kakšen je pravzaprav pomen tovrstne proslave in zakaj je bila osrednja proslava ob dnevu državnosti 2012 vzporedno z medijsko reprezentacijo dogodka tako sporna. V empiričnem delu bom zato primerjala medijsko poročanje Demokracije in Mladine, dveh slovenskih tednikov, ki sta pisala o tem dogodku. Mediji namreč delujejo kot četrta veja oblasti, ki formulira javno mnenje. »Informacije, podobe in ideje, narejene s strani medijev, so lahko za večino ljudi glavni vir zavesti zgodovine in sedanje družbene lokacije. So zaloga spominov in zemljevid tega, kje smo in kdo smo (identiteta) ter lahko tudi preskrbi material za orientacijo v prihodnost« (McQuail 2010, 83). Številne študije dokazujejo tudi vpliv medijskega poročanja na javno mnenje, ki se oblikuje z zbiranjem in selekcioniranjem ter pridobivanjem znanja ravno preko medijev (Atkin 1973; Chew 1994; Culbertson in Stempel 1986; Tan 1980; Pinkleton in drugi 1997). S kritično analizo diskurza in glede na to, kako mediji formulirajo kolektivni spomin, bom potrdila ali ovrгла naslednji tezi:

1. Demokracija in Mladina selektivno izbirata način reprezentiranja osrednje proslave ob dnevu državnosti.

2. Medijsko poročanje o osrednji proslavi ob dnevu državnosti poteka skozi prizmo ideološke delitve na dva slovenska politična tabora, kjer en pol favorizira osamosvojitve Slovenije leta 1991, medtem ko drugi pol zagovarja začetek osamosvajanja Slovenije z narodnoosvobodilnim bojem.

Naloga bo temeljila na treh sklopih. V teoretskem delu bo najprej predstavljen kulturno-zgodovinski kontekst dogajanja na Slovenskem med drugo svetovno vojno, ki bo bralcu ponudil vpogled v zgodovinsko dogajanje in mu pomagal pri razumevanju nadaljnjega teksta. Drugi del naloge bo konstruktivistično utemeljen, saj bo predstavljal in definiral temeljne pojme: individualni spomin, kolektivni spomin, zgodovinski spomin, nacionalna identiteta, kraji spomina, proslave kot kraji spomina. Tretji sklop bo zajemal empirično analizo naloge, kjer sem s pomočjo kritične analize diskurza analizirala in interpretirala medijsko poročanje Mladine in Demokracije o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012. Na podlagi ugotovitev, pridobljenih v metodološkem delu naloge, bom poskušala potrditi oziroma zavreči zastavljene teze.

2 KULTURNO-ZGODOVINSKI KONTEKST DOGAJANJA NA SLOVENSKEM

Kolektivni spomin je del vsakega naroda s skupno zgodovino, jezikom in ozemljem. Enako velja tudi za Slovenijo, za katero lahko trdimo, da ima dva različna kolektivna spomina, ki sta rabljena v politične namene. Kot poudarja Pušnik (2006, 414), kolektivni spomin vedno pomeni prisotnost selekcionirane preteklosti, ki je odvisna od sedanjih razmer. Ideološko »desno usmerjen politični tabor«¹ tako poudarja nekatere segmente slovenske zgodovine, medtem ko »levo usmerjen politični tabor«² poudarja druge. Razmere so se po pisanju Pušnikove (2009) še posebej zaostrile v devetdesetih letih ter v zadnjih nekaj letih, ko se je Slovenija izrazito fokusirala na svojo preteklost v različnih javnih diskurzih. S tem je nastal nov slovenski kulturni spomin, ustvarjen skozi različne reprezentacije preteklih dogodkov. Slovenski kolektivni spomin je definiral predvsem narodnoosvobodilni boj, ki je slovenski narod razdelil na dva ideološka pola. Za podkrepitev te trditve pa je najprej potrebno razumevanje dogajanja na Slovenskem med drugo svetovno vojno.

2. 1 Druga svetovna vojna

17. aprila 1941 je prišlo do kapitulacije Jugoslavije, po čemer so si Slovenijo razdelili trije okupatorji. Marca 1941 je Nemčija napadla Jugoslavijo, v tem času pa se je »protinemško« opredelil le del vodilnih komunistov. Med komunisti, ki so se aprilske vojne udeležili kot prostovoljci, so prevladovali visokošolci in mlajši izobraženci.³ Prav ti so bili po razpadu Jugoslavije tudi glavni pobudniki povezovanja komunistov, narodno usmerjenih sokolov, krščanskih socialistov in dela kulturnih ustvarjalcev, kar je 26. aprila 1941 privedlo do nastanka t. i. Protiimperialistične fronte (Vodopivec 2006, 267). Ta se je kasneje preimenovala v Osvobodilno fronto (OF), njene cilje pa je sestavil Boris Kidrič, eden najvidnejših članov slovenskega komunističnega vodstva, pri čemer je bilo

---

¹ Izraz »desnica« z vsemi sopomenkami označuje konzervativno politično strujo, ki podpira družbeno hierarhijo in zavrača idejo egalitarnosti (Gauchet v Nora 1996).

² Izraz »levica« z vsemi sopomenkami označuje liberalno politično strujo, ki se zavzema za egalitarno družbo (Gauchet v Nora 1996).

³ Komunisti so sicer ponudili svojo pomoč tudi ob ustanovitvi Narodnega sveta, vendar so jih politiki v svetu takrat zavrnili.

bistveno sklicevanje na ideje programa Zedinjena Slovenija. Junija istega leta je potekal plenum Protiimperialistične fronte, kjer so vsi vpleteni akterji sprejeli naslednje točke: »Obnovitev jugoslovanske države na novih temeljih /.../ je zahteval vzpostavitev ljudske demokracije, družbene in socialne spremembe, ki naj bi jih zagotovila ljudska oblast ter vztrajal na celoviti preobrazbi slovenskega narodnega značaja« (Kregar 2009, 68). Za OF je bil odločilen datum 22. junij 1941, ko so nemške čete napadle Sovjetsko zvezo. Takrat so slovenski komunistični voditelji napovedali boj proti okupatorju, se zavzeli za »združitev razkosanega slovenskega ozemlja« in pozvali k uveljavitvi »pravice slovenskega naroda do samoodločbe« ter k »slogi in enotnosti zasužnjenih narodov Jugoslavije in vsega Balkana v boju za svobodo« (Vodopivec 2006, 272). Po oboroženi vstaji je Komunistična partija (KP) prevzela dominantno vlogo na vseh glavnih družbenih področjih. Zasebni interesi KP so tako zasenčili boj za slovensko avtonomijo.

Junija 1941 je komunistično vodstvo sestavilo pravilnik o organizaciji partizanskih enot ter intenzivno vzpodbujalo k oboroženemu spopadu, ki bi zajemal celotno ljudstvo. Na vstajo se je burno odzval predvsem nemški okupator z usmrčitvijo številnih aktivistov OF in talcev. V odgovor je vodstvo OF 16. septembra organizirala Vrhovni plenum OF, kjer so se preimenovali v Slovenski narodnoosvobodilni odbor (SNOO) in se razglasila za najvišji državni organ, ki bo vodil slovenski narod (Vodopivec 2006, 274). Poleg tega je komunistično vodstvo leta 1941 ustanovilo Varnostno-obveščevalno službo (Vos), ki je likvidirala posameznike, označene za nasprotnike OF. Posledično je kmalu prevladalo prepričanje, da komunisti OF zgolj izkoriščajo za priprave na revolucijo in doseganje svojih ideoloških ciljev. Predvsem katoliški voditelji v Ljubljani so skupaj z nekaterimi liberalnimi prvaki zavzeli to držo in komuniste kritizirali, da ravnajo neodgovorno in zločinsko (Vodopivec 2006, 276). Do konca leta 1941 sta se v Sloveniji posledično izoblikovala dva politična bloka, vsak s svojim ideološkim in sovražnim stališčem.

Do januarja so partizani s svojo agresivno politiko že samo v Ljubljani z okolico usmrtili več kot 120 posameznikov, ki so jih označili za »belogardiste«. Agresivnost partizanov je bila problematična, saj so Nemci vrnilo ofenzivo in veliko posameznikov postrelili ali izselili. Tudi italijanski okupator je zaprl številne Ljubljance ali pa jih odvedel v koncentracijska taborišča, kasneje pa ustrelil pripadnike OF. Aktivisti OF so kljub temu pridobili na moči in usmrtili vedno več posameznikov, tovrstno komunistično nasilje pa je ujezilo nasprotnike oboroženega odpora. Tako so se nekateri slovenski politiki odločili za odkrit boj proti komunistom in OF, pri čemer so se zatekli po pomoč k italijanskemu

okupatorju. Kot odgovor na aktivnosti OF je nastal protirevolucionarni tabor,⁴ ki je združeval odklonilno stališče do dejanj OF in partizanstva.

Glede na kolaboracijo Slovenske zaveze z italijanskim okupatorjem so začele nastajati oborožene formacije, t.i. vaške straže, ki naj bi vasi branile pred partizanskim nasiljem. Vaške straže so podžgale partizansko vodstvo, zaradi česar lahko 17. julij 1942, ko je bila ustanovljena vaška straža v Št. Joštu nad Horjulom, označimo kot začetek slovenske državljanske vojne. Mesec dni kasneje so italijanske oblasti vaške straže povezale v Prostovoljno protikomunistično milico (MVAC) (Vodopivec 2006, 287). Dominantna italijanska ofenziva je trajala do novembra 1942, ko so se partizanske enote spopadle z italijanskimi kolaboranti. V tem času so se dodatno zaostрили odnosi med krščanskimi skupinami in komunističnimi voditelji, ker slednji niso bili pripravljeni na koalicijo enakopravnih protiokupatorskih zaveznikov. Situacija se je še stopnjevala s podpisom Dolomitske izjave 28. februarja 1943, ki so jo podpisale Komunistična partija Slovenije, Sokoli in krščanski socialisti. Dokument Komunistični partiji Slovenije (KPS) formalno pripisuje vodilno vlogo v narodnoosvobodilnem boju in dominanten politični položaj.

8. septembra 1943 je prišlo do kapitulacije Italije, ki ji je sledila osvoboditev Dolenjske in Notranjske. Tudi moč Nemčije je zaradi položaja na svetovnih bojiščih upadala, rešitev pa so videli v ustanovitvi kolaborantskih vojaških enot. Posledično je nastalo Slovensko domobranstvo, ki je svoje delovanje opravičevalo kot obrambo domovine pred komunizmom. 20. aprila 1944 so domobranci na stadionu za Bežigradom v Ljubljani Nemcem tudi potrdili domobransko prisego.

Besedilo zaobljube /.../ je na nemško zahtevo vsebovalo formulacijo o »skupnem boju z nemško oboroženo silo pod poveljstvom vodje Velike Nemčije« ter »proti komunizmu kakor njegovim zaveznikom«, kar je v slovenski javnosti že tedaj vzbudilo zelo različne komentarje (Vodopivec 2006, 287).

Decembra je bil ustanovljen Narodni odbor, ki naj bi v celoti prevzel politično vodstvo Slovenije, a je bil obsojen na propad. Vedno bolj jasno je postajalo, da jugoslovanska partizanska vojska prevzema dominantni položaj na celotnem jugoslovanskem področju. Narodni odbor je 3. maja 1945 v Ljubljani sklical sestanek, kjer je razglasil prvi parlament Slovenije in ustanovil celotno slovensko vlado. Za doseg tega cilja so

---

⁴ »V njej so imeli svoje predstavnike Slovenska ljudska stranka, Jugoslovanska nacionalna stranka, Nova Jugoslavija, Samostojna demokratska stranka, Narodna radikalna stranka, Socialistična stranka Jugoslavije, Stara in nova pravda ter Združeni Slovenci« (Godeša 1996, 35).

partizane pozvali k premirju, vendar so ti v Ajdovščini razglasili slovensko partizansko vlado na čelu z Borisom Kidričem. Tako so 9. maja 1945 partizanske enote zasedle Ljubljano, zaradi njihove številčnosti pa so kmalu tudi prevzeli oblast. Istega dne je prišlo tudi do kapitulacije Nemčije in do uradnega zaključka druge svetovne vojne, ki je tudi na Slovenskem pustila močan pečat. Oblast v Kraljevini Jugoslaviji (kasneje preimenovani v Socialistično federativno Republiko Jugoslavijo) je tako prevzela zveza komunistov, ki je delovala vse do leta 1991.

2. 2. Povojno dogajanje in osamosvojitve Slovenije

Po koncu vojne, ko je oblast prevzela Komunistična partija, je slednja začela izvajati pregon domobrancev kot izdajalcev. Takrat je po pisanju Drnovška (1996, 98) predvidoma 10000 slovenskih domobrancev⁵ zbežalo v Avstrijo, Nemčijo in Italijo, tamkajšnje oblasti pa so jih vrnile v jugoslovanske roke. »Šestindvajsetega maja 1945 je angleški poveljnik taborišča v Vetrinju podpisal ukaz za premik, na osnovi katerega je bila naslednji dan vrnjena prva skupina okrog 600 slovenskih domobrancev« (Drnovšek 1996, 99). Izročanje domobrancev jugoslovanski vojski je tako trajalo nekaj dni. Domobranci, vrnjeni v Slovenijo, so nato strpali v različna taborišča in zapore, o postopkih z njimi pa je »najverjetneje odločalo jugoslovansko vojaško in politično vodstvo« (Drnovšek 1996, 100). Na podlagi sodnih procesov so nato domobranci izpustili, izročili vojaškemu sodišču ali usmrtili. Drnovšek (1996, 101) piše, da ni bilo razjasnjeno, na podlagi česa in v kakšni obliki naj bi jugoslovanski vrh sprejel odločitev o poboju vrnjenih domobrancev. Jasno pa je, da so povojni poboji še danes boleč predmet razprav, ki delijo slovensko javno mnenje.

Medvojni in povojni poboji dolgo let niso bili predmet razprav. Prvi je o njih leta 1975 pisal Edvard Kocbek,⁶ vendar se takrat razprava o tej temi ni uspela oblikovati (Repe 2005, 386). Že na tej točki lahko opazimo zametke selekcioniranja kolektivnega spomina, saj bi medvojni in povojni poboji lahko postali posledica kolektivne amnezije. Kljub temu pa je razpravo leta 1984 vzpodbudila Spomenka Hribar z esejem Krivda in greh, kjer je spregovorila o pobojih ter spravi med obema taboroma. Sociologinja je izhajala iz prepričanja, da »storjenega dejanja ni mogoče izbrisati« (Repe 1996, 440). Do formalne

---

⁵ Drnovšek (1996, 98) opisuje, da je zanje veljal izraz »slovenska politična emigracija«, ki so jih jugoslovanske oblasti začele pobijati ali pa pošiljati v begunska taborišča.

⁶ »Kocbek je to vprašanje načel že po vojni, vendar so ga na sestanku CK KPS, ki ga je zahteval, prepričali, da česa takega ni bilo« (Repe 1996, 440).

sprave je prišlo 8. julija 1990 na spravi slovesnosti v Kočevskem Rogu, ki so se je udeležili najvišji predstavniki političnega in javnega življenja (Repe prav tam). Lahko trdimo, da je za to obdobje značilno enotno delovanje Slovencev, kar kažejo že rezultati plebiscita o samostojnosti Slovenije decembra 1990, ko se je za samostojnost odločilo kar 93,2 % volivcev, ki so si želeli mirnega prehoda iz totalitarizma v demokratično družbo (Repe 1996, 447). Tako je bil formalno sprejet sklep o osamosvojitvi Slovenije, ki mu je sledil postopek sprejemanja temeljnih aktov. 24. in 25. junija 1991 je bila sklicana 21. skupna seja vseh zborov Skupščine RS, ki je zajemala obravnavo ustavnega akta o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter obravnavo ustavnega zakona za izvedbo ustavnega akta o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Pesek 2007, 372). 25. junija 1991 je tako parlament sprejel vse formalno-pravne akte. Dan pozneje je potekala slovesna razglasitev samostojnosti, ki je potekala na Trgu revolucije.

27. junija 1991 so oklepne enote jugoslovanske ljudske armade (JLA) prestopile hrvaško-slovensko mejo, ki so jo s streli ustavili teritorialci med Metliko in Novim mestom (Repe 1996, 468). Tako se je začela desetdnevna vojna za Slovenijo. Sprva so se slovenske čete same bojevale proti JLA, sčasoma pa je vojna vzbudila tudi interes mednarodnih akterjev. Kmalu so oboroženi konflikti privabili Evropsko skupnost, ki je v Slovenijo poslala skupino opazovalcev. 7. junija je tako v Zagreb priletela »evropska trojica« (Gianni de Michelis, Jacques Poos, Hans van den Broek) in se v Zagrebu sestala z Milanom Kučanom, Dimitrijem Ruplom, Franjem Tuđmanom in Antejem Markovićem« (Repe 1996, 479). V pogajanjih so se vsi akterji odločili v prid Slovenije, sprejet pa je bil »dogovor o ustavitvi sovražnosti« ter o »obnovitvi dela predsedstva SFRJ in precej nejasna formulacija o »zamrznitvi« uresničevanja ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije« (Repe prav tam). V tem obdobju je bil v Sloveniji za nekaj časa dosežen »konsenz glede primarnih nacionalnih interesov, politična in ideološka nasprotja med Slovenci pa so za nekaj časa stopila v ozadje« (Repe 1996, 441). S politično in ideološko enotnostjo je tako Slovenija zatrla napade JLA in dokončno potrdila svojo neodvisnost. V času desetdnevne vojne je Slovenija uspešno zatrla napad JLA in s tem dokončno potrdila svojo neodvisnost. Simbioza pa ni trajala dolgo.

Odnose je še posebej zaostрила predlagana zakonodaja o poravnavi krivic ter proslavljanju obletnic (Repe 1996, 441). Tako je nastal nov zgodovinski diskurz, ki je ob koncu komunistične oblasti problematiziral in demoniziral dejanja OF z argumentom, da se niso borili za osamosvojitve Slovenije, temveč za pridobitev oblasti. Zaradi tega v tem

kontekstu naj ne bi govorili o osamosvajanju Slovenije, ki se je po mnenju novega zgodovinskega diskurza pričelo šele leta 1990. Tako sta se v tem obdobju formulirala in soočala dva enakovredna politična tabora. O njiju se je razpisal tudi Simonič, ki meni:

Njuno razlikovanje je deloma oživilo politične delitve na kmečko-klerikalni pol in meščansko-liberalni pol izpred druge svetovne vojne /.../ percepcije in interpretacije zgodovine, sedanjosti in prihodnosti, razmerja med domačim in tujim, med posameznikom, družino in skupnostjo, med družbo in ekonomijo in podobno so domnevno tvorile dve konkurenčni paradigmi slovenske civilne družbe, levi in desni pol političnega prostora (Simonič 2009, 55).

Ideološko razlikovanje obeh političnih taborov pa v še vedno Sloveniji povzroča tudi razliko med dvema različnima kolektivnima spominoma, ki vsak zase interpretirata in zagovarjata zgodovinsko dogajanje. Tovrstna nesoglasja na ideološki ravni se v slovenski družbi močno izražata še danes, saj politična delitev na dva pola gradi tudi družbeno delitev – prav tako kot med drugo svetovno vojno. Obe smeri se tako priložnostno trudita poudariti svoj prav, namesto da bi se trudili za doseg konsenza, kar le še bolj odraža ideološko razcepljenost slovenskega naroda. »Ugotovimo lahko le, da sta ideološka nestrpnost in nesposobnost oblikovanja enotnega odpora v vojnih razmerah zelo povečali tragične posledice vojne« (Globočnik in drugi 2008, 201). V tem kontekstu lahko govorimo o dveh kolektivnih spominih na Slovenskem, ki se delita na podlagi dveh dominantnih nacionalnih ideologij. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja sta se v Sloveniji namreč dokončno oblikovala dva ideološko povsem različna politična pola.: »gre za dva načelna družbena podsistema s pripadajočimi kulturnimi korelacijami, ki so ju identificirali politiki, cerkveni dostojanstveniki in množični mediji ter s tem postavili temeljni okvir zamišljanja slovenske družbe« (Simonič 2009, 55).

S podobnim primerom se je ukvarjal tudi Pierre Nora (1996), ki je zgodovino dojemal kot aparat za interpretacijo preteklosti različnih družb s pomočjo selekcije in urejevanja preteklih relevantnih dogodkov. Razumevanje preteklosti kot posledica industrijske revolucije in globalizacije danes ne poteka več preko vsakodnevnih ritualov, temveč so to vlogo prevzeli šolski sistem in množični mediji (Nora 1996, 1). Diplomaska naloga se v nadaljevanju ukvarja z dvema različnima medijema in z njuno reprezentacijo preteklosti, kar po mojem predpostavljaju dodatno prikazuje ideološko delitev med dvema kolektivnima spominoma. Za to pa je potrebno razumevanje kolektivnega spomina ter povezanost slednjega z nacionalno identiteto.

3 KOLEKTIVNI SPOMIN IN NACIONALNA IDENTITETA

Halbwachs (2001) ugotavlja, da je vsak posameznik že ob rojstvu zajet v tok nacionalnega življenja. Vsak posameznik je namreč že ob rojstvu izpostavljen specifični ideologiji družbe, v kateri živi, in njeni nacionalni identiteti, ki jo v procesu socializacije sprejme. S tem se v naš spomin inkorporira tudi kolektivni spomin družbe, v kateri živimo. Halbwachs (2001) še poudarja, da lahko različne faze življenja naknadno pripravimo na zaradi česar lahko sklepamo, da lahko različne faze svojega življenja naknadno pripravimo na »Kaj se je dogajalo po svetu in v moji deželi leta 1877, ko sem se rodil?« se sprašuje Maurice Halbwachs (2001) v svojem delu Kolektivni spomin. »Že v tem trenutku sem bil nedvomno zajet v tok nacionalnega življenja, toda komajda sem čutil, da me je potegnilo vanj ... Potemtakem lahko različne faze svojega življenja pripravimo na nacionalne dogodke le naknadno« (Halbwachs 2001, 11). To kaže na dejstvo, da smo ljudje že ob rojstvu vpeti v določeno nacionalno življenje, ki nas definira, pomembno pa ga formulira prav kolektivni spomin. Isto velja za Slovence, slovensko nacionalno identiteto in slovenski kolektivni spomin.

3.1 Individualni, kolektivni in zgodovinski spomin

Halbwachs (2001) pozna dva načina organiziranja spomina: enkrat se spomini zbirajo okrog določene osebe, ki jih obravnava iz svojega zornega kota – spomini te osebe se zbirajo v okviru njegove osebnosti, drugič se distribuirajo znotraj velike ali majhne družbe – v nekaterih trenutkih se je posameznik zmožen vesti zgolj kot član skupine, ki prispeva k ustvarjanju neosebni spominov. Kolektivni spomin ovija individualne, vendar se z njimi ne meša. Halbwachs (2001) poudarja tudi dejstvo, da bo naše zaupanje v spomine večje, če se lahko opremo ne le na svoj spomin, ampak tudi na spomine drugih.

Individualni spomin ni osamljen in zaprt; človek se mora pogosto sklicevati na spomine drugih, da bi bolje razumel svojo preteklost, saj je tesno omejen v času in prostoru. Tok misli o nekem dogodku ne zajame takoj spominov in mogoče mine precej časa, preden se spomnimo dogodka. Naš spomin pogosto oblikujejo starši, stari starši, mediji ... V spominu starih staršev se namreč ne fiksirajo zgolj dejstva, ampak nekdanji načini življenja in mišljenja. Kolektivni spomini torej predstavljajo tokove mišljenja in izkušnje, ne pa imen in datumov (Halbwachs 2001). Iz tega izhaja dejstvo, da se kolektivni spomin

prenaša iz generacije v generacijo. To še posebej problematizira situacijo na Slovenskem, katere zgodovinska dejstva izpred sedemdesetih let še zdaleč niso pozabljena, saj se prenašajo preko generacij, političnih akterjev in medijev. Zaradi tega pri razumevanju kolektivnega spomina ne smemo zapostaviti vloge zgodovine, hkrati pa omenjenih pojmov ne smemo mešati.

Pierre Nora in Maurice Halbwachs poudarjata razliko med kolektivnim spominom in zgodovino. »Kolektivni spomin je kontinuiran mišljenjski tok, ki obdrži od preteklosti le tisto, kar je še živo in možno živeti v zavesti skupine, ki ga vzdržuje in ne sega izven njenih mej« (Halbwachs 2001, 87). Nora (1996) na drugi strani razmišlja o izginotju kraja spomina in razume zgodovino kot način, kako sodobne družbe organizirajo svojo preteklost kot nič drugega kot zbiranje in razvrščanje preteklih dogodkov.

Bistveno je torej razlikovanje med kolektivnim in zgodovinskim spominom in razumevanje, da sta oba fenomena med seboj tesno povezana. S pomočjo zgodovine lahko skupnosti organizirajo svojo preteklost, ravno ta pa formulira njihov kolektivni spomin. Slednji je pomemben za vse družbene skupine, saj posamezniki dobijo občutek povezanosti preko kolektivnih zgodb. S tem pridobijo občutek varnosti, pripadnosti in povezanosti v delu neke širše skupnosti. Za razliko od zgodovine pa kolektivni spomin odraža neko perspektivo, ki pripada izključno posamezni skupini in jo zaznamuje določen interes (Wertsch 2002, 66). V Sloveniji tako dve različni reprezentaciji zgodovine – ena, ki favorizira domobranstvo in demonizira partizanstvo kot orodje za komunistični prevzem oblasti ter druga, ki favorizira partizanstvo, a demonizira kolaborantsko domobranstvo – tvorita dva različna kolektivna spomina na pretekle dogodke ter formulirata identiteto ter interese dveh skupin, ki se razlikujeta po interpretaciji zgodovine. Kolektivni spomin je tako na primeru dveh različnih interpretacij zgodovine na Slovenskem pomemben indikator formuliranja nacionalne identitete.

3. 2 Oblikovanje nacionalne identitete skozi kolektivni spomin

Obdobje slovenske tranzicije je v časovni perspektivi petnajstih let videti kot strateška liminalnost: prehajanje iz starega v novi politično-ekonomski sistem, od SFRJ do EU, iz samoupravnega socializma v neoliberalni kapitalizem. V tem obdobju so se izprašale in ponovno opredelile onalne skupnosti. Znova so se opredelili družbeni razredi in njihovi

odnosi. Izrisala so se razmerja moči, ki vplivajo na percepcijo preteklosti in prihodnosti (Simonič 2009, 10).

Vsi ti družbeni fenomeni so formulirali slovenski kolektivni spomin in nacionalno identiteto, saj tekom zgodovine nikoli nismo uspeli oblikovati enotne in konstantne entitete. V očeh mnogih evropskih držav in na podlagi številčnih slovenskih idej namreč še zmeraj veljamo za »hlapce«, mogoče pa smo le »hlapci« svoje zgodovine in kontradiktornih idej. Slovenci imamo tako na podlagi tega velike težave pri razumevanju svoje nacionalne identitete. Slednjo Hribar (1996) razume kot državljansko zavest, katere nosilci so vsi slovenski državljani in zavest, ki jo vzpostavlja država. »V njej so imeli svoje predstavnike Slovenska ljudska stranka, Jugoslovanska nacionalna stranka, Nova Jugoslavija, Samostojna demokratska stranka, Narodna radikalna stranka, Socialistična stranka Jugoslavije, Stara in nova pravda ter Združeni Slovenci« (Godeša 1996, 35).

»Razlike med različnimi oblikami nacionalne zavesti so proizvedene v družbenem prostoru, kjer specifične vladajoče ideje narekujejo oblikovanje različnih zavesti in kjer prevlada specifična ideologija« (Pušnik 2011, 34). Avtorica s tem povzema zgodovinsko in aktualno dogajanje na Slovenskem, saj se še danes kaže delitev na dve različni zgodovinski zavesti. Ena zagovarja narodnoosvobodilni boj in ga razume kot pravi boj za osamosvojitve Slovenije, medtem ko druga zagovarja osamosvojitve Slovenija leta 1991 in dojema narodnoosvobodilni boj kot izdajalsko potezo komunistov. »Toda če danes iz notranjepolitične zgodovinske distance ni samoumevno, da je narodnoosvobodilnemu boju po drugi svetovni vojni sledila socialistična revolucija, tudi osamosvojitve Slovenije leta 1991 ne moremo samoumevno povezati s spremembo političnega in ekonomskega sistema« (Simonič 2009, 52). Iz tega vidika je potrebno razumeti, da je celotno zgodovinsko dogajanje med seboj premo sorazmerno povezano in da zaradi tega ne moremo govoriti le o enostranskemu toku zgodovinskega dogajanja.

Vprašanje nacionalne identitete je tesno prepleteno s kolektivnim spominom, saj se po ugotavljanju Pušnikove (2006) zaradi vedno večjega poudarka na sedanjosti in vse bolj nestabilnih identitet sodobnih subjektov, ljudje v iskanju stabilnosti vse bolj zatekajo k preteklosti. Ravno preteklost je namreč tista, ki vsaj navidezno oblikuje kolektivni spomin vsake nacije, poleg tega pa vprašanje preteklosti postaja vedno bolj vprašanje slovenske nacionalne identitete. Še en pomemben faktor pri konstrukciji kolektivnega spomina in posledično tudi nacionalne identitete pa igra medijski diskurz, saj medijsko

poročanje po svoje povzema zgodovinska dejstva in s tem v slovenskem primeru še bolj pogloblja vrzel med različnima kolektivnima spominoma.

Odločilni so mediji, saj identitete producirajo sami, pa tudi izbirajo, prenašajo, modulirajo identitetne spodbude, nastale zunaj njih. To najprej pomeni, da je odločilna raven nacionalne interpelacije vsakodnevna dejavnost tistih medijev, ki nagovarjajo Slovence v slovenščini s političnimi, gospodarskimi, kulturnimi, zabavnimi idr. sporočili (Vogrinc 2003, 43).

Ravno ta nekonsistentnost nacionalnih identifikacij skozi čas pa se kaže kot najbolj problematičen dejavnik pri delitvi kolektivnega spomina. Vzdrževanje in reproduciranje kolektivnega spomina v družbi je ena izmed pomembnih tehnik sebstva, v okviru katere posameznik razumeva svojo osebno identiteto ter svojo kolektivno identiteto. Glede na protislovja v slovenskem kolektivnem spominu torej ne preseneča, da je slovenski narod ideološko tudi po sedemdesetih letih še vedno deljen.

3.3 Kolektivni spomin in medijski diskurz

Množični mediji imajo pri utrjevanju resnice in oblikovanju kolektivnega spomina bistveno vlogo, ki jo je prepoznal že Michael Foucault. Foucault (2001) je menil, da je spomin zelo pomemben faktor v boju in merjenju odnosa moči, saj tisti, ki nadzira spomine ljudi, nadzira tudi njihovo dinamiko. Prav tako nadzira tudi njihovo izkušnjo in védenje o zgodovini. Mediji tako delujejo kot oblikovalci kolektivnega spomina. Na tej točki pa je potrebno poudariti, da spomini niso statični, saj se lahko konstantno rekonfigurirajo. Zaradi tega je za medije toliko bolj pomembno, da ves čas konstruirajo spomine o preteklosti in s tem utrjujejo »svojo« resnico.

V Sloveniji mediji služijo kot eden izmed glavnih kanalov za reprezentacijo, rekonstrukcijo in preoblikovanje slovenske zgodovine (Pušnik 2009, 123). Mediji ta učinek verjetno dosegajo s prednostnim tematiziranjem, pri čemer gre za zbirko zadev, »ki so posredovane v določenem časovnem obdobju v hierarhični lestvici po pomembnosti« (Dearing in Rogers v Jontes in Luthar 2012, 42). Mediji tako odločajo, o katerih temah naj posamezniki razmišljajo, poleg tega pa z medijskimi vsebinami tudi reproducirajo novo znanje. »Posamezni člani občinstva o relativni pomembnosti neke zadeve verjetno sodijo na podlagi števila medijskih sporočil o zadevi, ki so ji izpostavljeni« (Dearing in Rogers v Jontes in Luthar 2012, 58), zaradi česar lahko

predpostavljamo, da so mediji glavni akter pri formuliranju javnega mnenja. Poleg tega so v moderni dobi mediji tudi eden izmed glavnih faktorjev socializacije, zaradi česar posameznika že ob vstopu v neko družbeno okolje oblikujejo na podlagi dominantnih idej v družbi.

Glede na to, da govorimo o medijskem diskurzu skozi reprezentacijo preteklosti, je najprej potrebno razumevanje koncepta reprezentacije. »Reprezentacija je raba jezika za izražanje nečesa smiselnega oziroma smiselna predstavitev sveta drugim ljudem« (Hall v Luthar in drugi 2004, 35). Mediji namreč delujejo kot »okno v svet« ter javnosti posredujejo le določene spektre realnosti. Mediji konstruirajo pomene in jih organizirajo v različne kode in sisteme. Tako interpretirajo realnost in jo naredijo smiselno ter razumljivo (Grossberg in drugi 1998, 178). Mediji tako igrajo bistveno vlogo pri družbeni konstrukciji realnosti, pomembni pa so tudi v kontekstu formuliranja kolektivnega spomina.

O korelaciji med medijskim diskurzom in kolektivnim spominom je pisal tudi Simonič (2009), ki meni da so pomembno vlogo pri formuliranju (zgodovinske) resnice igrali ravno množični mediji. »Novinarji, zaslepljeni od mitologije objektivnosti, nevtralnosti in realizma, so zapisovali, kaj se dogaja v realnosti in iz psevdorealnosti oblikovali medijske teme, iz njih pa nacionalne probleme« (Simonič 2009, 11). V večini primerov na medije namreč vplivajo dominantni politični akterji, ki želijo preko medijev javnosti vsaditi svoja ideološka prepričanja in si s tem povečati podporo. Lahko rečemo, da je za slovenski družbeni prostor najbolj problematično ravno vprašanje politike, saj dva ideološko si nasprotujoča politična tabora ustvarjata nove ideološke sisteme, kot glavni instrument za doseg te ciljev pa uporabljata množične medije. V tem kontekstu lahko vpeljemo Gramscijev koncept hegemonije, ki se nanaša na družbeno-politično moč države, s katero vzdržuje svojo oblast (Gramsci 1974, 224). Kot organ politične hegemonije na Slovenskem lahko opredelimo tudi množične medije, ki dominantno ideologijo s svojim medijskim sporočanjem širijo med občinstvo in s tem krepijo določeno ideologijo. Dva različna politična tabora javnosti namreč sporočata svoja prepričanja in kot aparat izvrševanja oblasti uporabljata množične medije. Oba tabora v ta namen tudi instrumentalizirata preteklost in jo reprezentirata v okvirih svoje dominantne ideologije. Zdravorazumsko dejstvo je, da je večina medijev politično opredeljenih, zaradi česar o dogodkih in osebah poročajo skozi prizmo svojega političnega prepričanja.

Izjema ni bila niti osrednja proslava ob dnevu državnosti 2012, ki je kot subjekt političnih nesoglasij postala sporna medijska zadeva. Skozi različne naracijske in diskurzivne strategije medijski teksti namreč učinkovito strukturirajo bralčevo percepcijo reprezentirane preteklosti (Pušnik 2009, 129). Skozi medijski diskurz so si posamezniki tako lahko oblikovali različne interpretacije preteklosti glede na politično ideologijo, ki jo določen medij uteleša.

Tudi Halbwachs (2001, 60) je problematiziral medijski diskurz, saj razume vlogo množičnih medijev pri oblikovanju kolektivnega spomina tako, da medijske reprezentacije posameznim dogodkom pripišejo pomen, na podlagi katerega se posameznik odloči, ali naj te dogodke inkorporira v svoj spomin. Zaradi tega postane problematičen tudi individualni spomin, saj se začne prepletati z različnimi medijskimi podobami, posledično pa posameznik ni več sposoben ločevati med svojimi spomini in med spomini, integriranimi od zunanjih dejavnikov. Pri tem so še posebej pomembni mediji kot zunanji dejavnik, ki inkorporirajo neko določeno ideologijo v zavest posameznikov in s tem navidezno formulirajo njihovo narodno zavest z navajanjem selekcioniranih zgodovinskih dejstev. Mediji namreč določajo agendo za javne razprave in mobilizirajo interese ljudi glede specifičnih zgodovinskih dogodkov, oseb in obdobjev v slovenski zgodovini, hkrati pa potlačijo ostale segmente v zgodovini.

Nadzirati preteklost pomeni nadzirati sedanost in zgodovina, kot je predstavljena širšemu občinstvu v Sloveniji, je bistvena za slovensko nacionalno identiteto ter za to kdo smo in od kod prihajamo (Pušnik 2009, 123). Mediji so tako eden izmed glavnih akterjev formuliranja kolektivnega spomina, saj z reprezentacijo preteklosti regulirajo in redefiniirajo polje slovenskega kolektivnega spomina. Medijski diskurz tako postaja orodje politične instrumentalizacije spomina, slovenski kolektivni spomin pa postaja polje diskurzivnih bojov dveh različnih političnih opcij in reprezentacije preteklosti vsake izmed njiju, s čimer želita ohraniti oblast vsaka zase. (Različne) rekonstrukcije spominov lahko namreč odsevajo tudi specifična politična razumevanja preteklosti oziroma specifične ideologije (Pušnik 2005, 413). Določeni deli preteklosti se v ta namen potiskajo v pozabo, ker se ne skladajo s tem, kako glavni politični akterji danes vidijo preteklost, spet druge segmente preteklosti pa se potiska v ospredje z namenom dodatno podkrepiti dominantno ideologijo in demonizirati nasprotno stran. V Sloveniji je to še

posebej izrazito na primeru druge svetovne vojne in na njeni sedanji politični in medijski reprezentaciji dveh različnih političnih taborov.

3. 4 Problematika kolektivnega spomina v Sloveniji

»Če za obdobje med svetovnima vojnama ugotovljamo, da pomeni v glavnem samo v izostreni obliki nadaljevanje protislovij in nerazrešenih konfliktnih položajev izpred druge vojne, to še posebno velja za Slovenijo« (Bučar 2012, 25). To obdobje je namreč prepleteno z ideološkimi protislovji, ki se v političnem in družbenem življenju Slovencev izražajo še danes. »Zavest o slovenstvu kot značilnosti njihovega bivanja kot naroda z lastno identiteto je bila pri Slovencih vsaj od druge polovice devetnajstega stoletja sicer globoko ukoreninjena« (Bučar 2012, 25), nato pa je sledil narodnoosvobodilni boj, ki je slovensko javno sfero razdelil na dve ideološko različni poziciji. »Desna politična opcija« tako zagovarja kolaboracijo domobrancev kot boj za domovino proti očrnjeni OF, leva politična opcija pa zagovarja začetek osamosvajanja Slovenije ravno z narodnoosvobodilnim bojem. »Potrebno je razumeti, da je Slovenija del nenehnih bitk med dvema političnima poloma o njuni interpretaciji preteklosti in povojnega dogajanja« (Pušnik 2003, 297). Pomembni politični in družbeni akterji v Sloveniji tako med- in povojno nasilje kolaborantov s strani zmagovalcev nenehno uporabljajo za formuliranje preteklosti in izvor vseh ideoloških delitev. Glede na pomembno vlogo, ki jo imajo pri interesno pogojeni reprezentaciji preteklosti mediji, slednji »prek selekcije oseb, dogodkov in objektov, ki se jih je vredno spominjati v določeni situaciji, producirajo specifično vednost, ki uokvirja javno razpravo in vpliva na čustva, identiteto ter delovanje ljudi« (Pušnik 2006, 90). Mediji imajo tako moč producirati različne perspektive glede preteklosti. Glede na to, da v Sloveniji prevladujeta dva ideološko povsem različna politična tabora, ki posredno s pomočjo medijev drugače reprezentirata preteklost, torej ne preseneča ideološka delitev slovenske javne sfere na dva tabora.

»Drži se nas tesnoba. Ta ne izvira niti iz realnih notranjih stisk niti iz bolj ali manj imaginarnega strahu pred zunanjimi nevarnostmi, temveč iz bojazni, da razcepljenosti, ki jo nosimo v sebi kot narod, tudi kot nacija še nismo obvladali in presegli« (Hribar 1996, 83). Namesto da bi Slovenci glede preteklih dogodkov dosegli konsenz, se ideološka razcepljenost vedno bolj pogloblja s konstantnim iskanjem krivca za travmatične pretekle dogodke. Tako se na vsakem polu posebej vedno znova producira vedenje, ki demonizira

nasprotno stran in jo obtožuje za vse zločine v preteklosti. »Tovrstnih »ekscesov« ne moremo razložiti zgolj s »pretirano« obrambno reakcijo na dejansko nevarnost, marveč je morala biti na delu tudi nasprotna vzorčna vez: samo nevarnost je bilo treba »pretirati«, ustvariti vzdušje permanentnega »obsednega stanja«, ker je to bil nujno pogoj vzpostavitve in reprodukcije nekega določenega razmerja družbene moči« (Žižek 1987, 89).

Ne samo da slovenske narodne razcepljenosti še nismo obvladali in presegli, s političnim dogajanjem in kontradiktornim medijskim poročanjem jo celo stopnjujemo. »Pravilno je, če se deli narod v političnem pogledu v več strank, ker more le redko ena sama stranka zadovoljiti vse člane istega naroda« (Grafenauer 1987, 157). Problematično pa postane, ko politično polje prestopi meje političnega diskurza in ga pomeša z zgodovinskim, saj na primeru slovenskega političnega dogajanja lahko vidimo, kako slednji le še bolj vzpodbuja ideološka protislovja v slovenski narodni zavesti. Slovenska zgodovina v ta namen postaja politično institucionalizirana znotraj obeh političnih taborov. To je še posebej vidno na državnih proslavah, ki kot kraji spomina delujejo kakor odsev kolektivnega spomina.

4 KRAJI SPOMINA

»Procesi označevanja in konstruiranja so tisti, ki proizvajajo nacionalno občutenje, identiteto, razliko in mejo ter jim dajejo pomen« (Pušnik 2011, 18). Polje zgodovinskega spomina je tako pogosto povezano s spominom preko dogodkov, krajev, tekstov, ostankov in simbolov, ki so pomembni za skupino. V preteklih desetletjih so se po svetu dogajale velike spremembe, npr. množično preseljevanje in globalizacija, ki so prisilile ljudi, da so se začeli spraševati o svoji identiteti.

Pierre Nora (1996) pri rekonstrukciji spominov poudarja vlogo krajev spomina (*lieux de memoire*), ki jih definira kot katerekoli pomembne materialne ali nematerialni entitete, ki so postale simbolni element spominske dediščine katerekoli skupnosti kot rezultat človeške volje ali delovanja časa (Nora 1996, xvii). Avtor teoretizira tudi pojav krajev spomina kot željo ljudi po nekakšnem kraju kolektivnega spomina. Tudi Pušnik (2011) poudarja, da so ravno tovrstni nacionalni simboli tisti, ki se reproducirajo v neki kulturi in oblikujejo čustva množic.

Kolektivni spomin lahko tako analiziramo tudi na krajih spomina. V domeni kolektivnega spomina se namreč izoblikujejo tudi ritualna in komemorativna praksa, kreacija zavesti, izročilo ter celo sistem znakov za fiksiranje memorije. Zanimanje za *družbene okvire spominjanja* je že Halbwachsa privedlo do spoznanja, da je človekova karakterizacija močno odvisna od njegove integracije v družbena razmerja. V kontekstu te diplomske naloge me še posebej zanimajo kraji spomina s politično konotacijo, saj je diahrona dimenzija v politični komunikaciji lahko raziskovana s kraji spomina, kjer se odvija počasna formulacija ideologije, konsenza in kolektivne identitete (Corcoran 2002, 49). S tega vidika so zanimive tudi proslave kot politično obarvani kraji spomina.

4. 1 Proslave kot kraji spomina

»Posamezniki uporabljajo različne medije prenosa, kot so različne podobe in reprezentacije preteklosti kot sredstva za organiziranje množice različnih spominov« (Hardt in Brennen v Pušnik 2011, 81). Pri tem igrajo pomembno vlogo tudi proslave kot kraji spomina, ki vzbujajo zavest o zgodovini določenega naroda ter posledično formulirajo nacionalno identiteto. Že Durkheim (2009) je ugotavljal, da družbe potrebujejo kontinuiteto in povezanost s preteklostjo za ohranjanje svoje enotnosti in kohezije. Tudi sam se je ukvarjal s kolektivnim spominom in navajal kraje spomina kot pomemben faktor za ohranjanje kolektivnega spomina. Pri tem ima pomembno vlogo ritual, ki ga Kertzer (1998) razumeva kot dejanje, vpeto v mrežo simbolizma. V resnici so proslave namreč dogodki, prežeti s simboli.⁷ Ritual je v kontekstu proslav pomemben, saj po pisanju Kertzerja (1998) politični akterji s pomočjo ritualov in simbolizma skrbijo za razmerje moči v družbi. Ritual namreč proizvaja pomene, ki jih udeleženci na prireditvah dojemajo kot dominantne ideje v družbi, s čimer pa sledijo ideologiji političnih akterjev.

Nora (1996) je proslave dojemal kot dogodek, ko določena skupina izbere datum in ljudi, ki se bodo dogodka udeležili ter pri tem namerno eliminirajo posameznike z drugačno ideologijo od reprezentacije svojih prepričanj.⁸ S tem ustvarjajo tradicijo za prenos svojega kolektivnega spomina, ki tako postane objekt moči tistih, ki so trenutno na oblasti.

---

⁷ Diplomska naloga v nadaljevanju še posebej problematizira (ne)navzočnost simbola rdeče zvezde na državnih proslavah.

⁸ Ta fenomen je Pierre Nora (1996) poimenoval »kolektivna amnezija«.

Simonič (2009) piše o proslavah na splošno kot o dogodkih, ki naj bi posameznike združevali in izpostavljali njihovo skupno preteklost in poenotenost, na Slovenskem pa se zdi, da imajo proslave ravno nasproten učinek: le še bolj poudarjajo ideološka protislovja slovenskega naroda, ki še dodatno razdvajajo javnost. »Brezkonfliktno izhodišče se nujno pretvori v generator konfliktov, v bolj skrajnih različicah v iskanje novih in novih izdajalcev« (Dolar 2003, 24). Glede na zgodovinski kontekst torej deluje, da proslave ne morejo delovati zgolj kot nevtralni kraji spomina, marveč bodo vedno znova polje ideoloških konfliktov.

V nadaljevanju bom raziskovala ravno osrednjo proslavo ob dnevu državnosti leta 2012 in medijsko poročanje o njej kot primer proslave, ki razdvaja slovenski kolektivni spomin, namesto da bi združevala. Tudi Simonič (2009, 62) ugotavlja, da slovenski praznik državnosti na vsebinski in organizacijski ravni odseva zgodovinska nesoglasja in je tako sam »diskontinuirano kontinuiran«. Namesto, da bi našli konsenz glede preteklosti, se ideološki spor na proslavi le še bolj pogloblja. Dogodek namreč izkoriščajo dominantni politični akterji za instrumentalizacijo preteklosti z namenom, da bi uveljavili svoja ideološka prepričanja.

5 OSREDNJA PROSLAVA OB DNEVU DRŽAVNOSTI 2012

Dan državnosti je tradicionalni slovenski praznik. Praznuje se ga vsako leto 25. junija kot spomin na 25. junij 1991, ko je Slovenija formalno postala neodvisna država. Istega dne sta bili sprejeti Deklaracija o neodvisnosti Slovenije in Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije.

22. junija 2012 je na Kongresnem trgu v Ljubljani potekala osrednja proslava v čast dneva državnosti. Dogajanje se je začelo s prenosom slavnostne seje Državnega zbora Republike Slovenije ob 20. uri, formalno pa se je proslava začela ob 21.15, ko so z Ljubljanskega gradu izstrelili častne salve. Sledila je izvedba vojaških sil ter govor slavnostnega govornika, takratnega predsednika Republike Slovenije dr. Danila Türka, ki je izrazil željo, da bi proslavo lahko zastopali veterani vseh generacij. Po tem je bil na vrsti umetniški program, kjer je nastopalo več kot 250 nastopajočih s področja glasbe, folklore in poezije. Program se je končal z izvedbo evropske himne.

Omenjena proslava je kljub korektni izvedbi dvignila veliko prahu. Mnogi slovenski mediji se strinjajo, da se lanska osrednja proslava ob dnevu državnosti uvršča med bolj posebne dogodke. Proslava je namreč razburila javnost in nekatere politike s prihodom praporščakov, s simbolom rdeče zvezde, sporno pa je bilo tudi njeno (ne)financiranje.

Po tem, ko je vlada odločila, da nastopajoči ne bodo dobili honorarja in k sodelovanju povabila umetnike, ki bi nastopali zgolj za lastno promocijo in čast, je bilo financiranje proslave zavito v molk.⁹ Povabljeni so bili praporščaki osamosvojitvene vojne, ne pa partizanski in tigrovske¹⁰. Poleg tega pa na sami proslavi ni bil prisoten simbol rdeče zvezde, kar je kasneje sprožilo veliko polemik. To je le nekaj ključnih problematik osrednje proslave ob dnevu državnosti 2012, ki jih bom na podlagi medijskega poročanja Demokracije in Mladine o dogodku analizirala v empiričnem delu diplomske naloge.

6 ŠTUDIJA PRIMERA: MEDIJSKO POROČANJE MLADINE IN DEMOKRACIJE O OSREDNJI PROSLAVI OB DNEVU DRŽAVNOSTI 2012

Predmet preučevanja je medijsko poročanje o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012. Pri tem sem se osredotočila na analizo tekstov interpretativne zvrsti medijskega poročanja Mladine in Demokracije v časovnem obdobju od 15. do 29. junija 2012. Gre za kvalitativno analizo trinajstih tekstov, ki so vsebinsko zajemali osrednjo proslavo ob dnevu državnosti leta 2012. Ugotavljala sem, kakšen odnos zavzema posamezen tednik do osrednje proslave ob dnevu državnosti 2012 in kako reprezentira zgodovino. S kvalitativno analizo medijskih tekstov sicer ne moremo ugotavljati učinka medijskega poročanja na bralce in do kakšne mere mediji konstruirajo realnost in kolektivni spomin. Lahko pa s pomočjo različnih diskurzov, ki zavzemajo dominantno vlogo v slovenski družbi, ugotavljamo, kako posamezni medijski teksti reproducirajo in interpretirajo slovensko zgodovino in v kolikšni meri se diskurzi, ki tematizirajo obdobje med drugo svetovno vojno in osamosvojitvijo Slovenije, legitimizirajo in prevzemajo dominantno

---

⁹ Ob pisanju diplomske naloge sem se obrnila na številne družbene in politične akterje, ki bi mi lahko podrobneje predstavili ozadje osrednje proslave ob dnevu državnosti 2012, vendar zelenih odgovorov nisem pridobila.

¹⁰ TIGR je bila medvojna organizacija slovenskih in hrvaških nacionalistov, ki je v Sloveniji označevala primorski antifašizem.

držo. Kritična analiza diskurza se namreč loteva »predvsem analize javnih diskurzov (političnih govorov, medijskih diskurzov ipd.) v kontekstu, v katerem nastajajo« (Vezovnik 2009, 13–14). Poleg tega se kritična analiza diskurza ukvarja »z oblastjo, dominacijo, hegemonijo, neenakostjo in diskurzivnimi procesi njihovega razglašanja prikrivanja, legitimiranja in reproduciranja. Zanimanje je osredotočeno na subtilne pomene, s katerimi teksti in govor upravljajo z umom ter ustvarjajo konsenz« (van Dijk v Vezovnik 2009, 117). Tovrstna analiza se v tej nalogi opira na Faircloughovo (1997) metodologijo, ki vključuje deskripcijo, interpretacijo in pojasnjevanje. Temelji na opisu jezikovnih značilnosti, s katerimi lahko bolje razumemo odnos med produkcijskimi in interpretativnimi procesi med diskurzom in prakso. Po pisanju Fairclougha (2010) družabne dogodke in tekste oblikujejo družbene prakse in strukture ter družbeni agenti. V tem kontekstu lahko govorimo o osrednji proslavi ob dnevu državnosti skozi prizmo medijskega poročanja, ki v družbi formulira dominantne ideologije.

Medijsko poročanje o enem dogodku s strani dveh različnih medijev kaže na razlike v odnosu moči, saj želi vsak od zgoraj omenjenih medijev svojo ideologijo vzpostaviti kot hegemonsko. Fairclough (2010) vzpostavljanje razmerja moči dojema kot ideološko/diskurzivni proces, v katerem moč zavzema obliko diskurza, da lahko narekuje dominantne diskurzivne prakse. Kritična analiza diskurza torej raziskuje rabo jezika pri procesu vzpostavljanja razmerja moči in oblikovanju družbene strukture. Če se zopet navežemo na Gramscijev koncept hegemonije, lahko diskurz v tem kontekstu razumemo kot orodje za ohranjanje ali vzpostavljanje določenih razmerij v družbi. Tudi Fairclough (2010) se je opiral na Gramscijev koncept hegemonije s fokusiranjem na implicitno in podzavestno realizacijo nekih ideologij. Posamezniki namreč na nezavedni ravni sprejmejo dominantne ideologije v družbi, saj se jim zdijo samoumevne. Te diskurze z rabo različnih jezikovnih sredstev vzpostavljajo tudi množični mediji, zaradi česar sem se odločila za raziskovanje relacije med jezikom in močjo na primeru analize medijskega poročanja Demokracije in Mladine o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012. Fairclough (2010) pojasnjuje, da imajo (medijski) teksti na socialno življenje semiotični in nesemiotični učinek. Teksti namreč ustvarjajo pomen, hkrati pa delujejo kot vzročni učinek družabnih dogodkov¹¹. Z analizo tekstov interpretativne zvrsti lahko torej določimo dominantne diskurze v neki družbeni strukturi, kar je tudi cilj te naloge.

---

¹¹ V tem kontekstu je govora o proslavi kot o družabnem dogodku.

6. 1 Analiza medijskega poročanja o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012

Kritična analiza diskurza je pri mojem raziskovalnem problemu relevantna, saj »povezuje jezikovno analizo v družbeno: jezik analizira v odnosu na družbeni kontekst, v katerem je uporabljen, in na družbene posledice njegove uporabe /.../ gre torej za odnos med diskurzi in njihovimi družbenimi pogoji, ideologijami in odnosi moči« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 9). S pomočjo kritične analize diskurza lahko torej medijske tekste razumemo na povsem drugi ravni in uvidimo, kako različno medijsko poročanje teži k spremembam odnosov moči in le še bolj utrjuje prepad med ideološko že tako razcepljenimi Slovenci. Te družbene fenomene sem tako preučevala v prispevkih o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012 v tednikih Demokracija in Mladina kot o polju ideoloških konfliktov. V analizo sem zajela vse prispevke o proslavi med 15. in 29. junijem 2012, saj gre za časovno obdobje, ki je potekalo en teden pred in en teden po proslavi. Predvidevala sem, da bo v tem časovnem obdobju poročanje o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012 najbolj zgoščeno, kar mi bo omogočalo najbolj natančne rezultate.

Tabela 1: Število analiziranih prispevkov po posameznih publikacijah.

Publikacija	Število analiziranih prispevkov
Demokracija	4
Mladina	9

Tabela 2: Naslovi in žanrska opredelitev prispevkov Mladine.

Naslov prispevka	Datum	Žanr
Tokrat drugačen pojem države	22. 6. 2012	Kolumna
Kritična (ne)proslava	22. 6. 2012	Glosa
Alternativna proslava	22. 6. 2012	Glosa
Tisočletne sanje	22. 6. 2012	Uvodnik
Kdo se boji rdeče zvezde?	22. 6. 2012	Komentar
Nazaj v Orwellovo leto 1984	29. 6. 2012	Komentar
Novih 26 tisoč	29. 6. 2012	Uvodnik
Privatizirana zdravljica	29. 6. 2012	Glosa
Častno in z zvezdo na nož	29. 6. 2012	Portret

Tabela 3: Naslovi in žanrska opredelitev prispevkov Demokracije.

Naslov prispevka	Datum	Žanr
Proslava brez rdeče zvezde	28. 6. 2012	Komentar

Napad na temelj države	28. 6. 2012	Kolumna
Rdeča zvezda über alles?	28. 6. 2012	Kolumna
Izbor praporščakov je temeljil na naravi praznika	28. 6. 2012	Intervju

6. 1. 1 Interpretacija slovenske zgodovine

Kot je že omenjeno v teoretičnem delu naloge, poveljni poboji dolgo niso bili predmet javnih razprav. Že prvo pisanje Edvarda Kocbeka o tej tematiki v sedemdesetih letih je bilo zaradi takratne družbene klime zavrnjeno, kar lahko označimo kot jasen poskus selekcioniranja zgodovine. Ta proces se je le še stopnjeval do konca komunistične oblasti, ko je v slovenski javnosti začel prevladovati nov zgodovinski diskurz, ki je demoniziral dejanja OF. Že po pisanju Simoniča (2009) sta se na podlagi dveh različnih zgodovinskih diskurzov v tem obdobju oblikovala dva enakovredna politična bloka, ki sta oživila politične delitve izpred druge svetovne vojne. Vsa ta nesoglasja se nadaljujejo še danes, zaradi česar tega sem predpostavljala, da predvsem politiki in mediji selekcionirajo zgodovinska dejstva in jih prilagodijo svojim ideološkim prepričanjem. Tako Mladina »desni politični opciji« pogosto očita špekuliranje z zgodovino, kar Božo Repe (2012, 21) stopnjuje v »*interpretacijo poguma*«. Gre za obvladovanje naroda, ki naj bi ga oblast dosegala s političnim obvladovanjem zgodovine. Repetove predpostavke povzema tudi Grega Repovž (2012a, 2), ki je zapisal, da se je »*Janez Janša odločil, da bo izvedel veliko čistko, /.../ čistko v glavah in spominu*«. Pri tem gre za rabo metafore »čistka v glavah«, ki deluje kot »del tega, kako razumemo našo vsakdanjo izkušnjo« (Fiske 2005, 102). Avtor poleg tega zagovarja tudi partizane in obsoja dejanja domobrancev kot kolaborantstvo: »*Mimogrede, tudi domobranci in slovenska cerkev radi poudarjajo, da v drugi svetovni vojni njihovo ravnanje ni bilo kolaborantstvo /.../ Kdo je izdajal in ovajal partizane? Domobranci in duhovniki*« (Repovž 2012, 2). Janezu Janši¹² in njegovemu domnevnemu odbiranju zgodovine ne ostaja dolžan niti Borut Mekina (2012) v svoji glosi in prav tako meni, da prvak stranke SDS odseke v zgodovini – pa ne samo z »Ministrstvom resnice«, temveč tudi s samo Zdravljico. »*Na osrednji državni proslavi minuli teden državna himna prvič po 21 letih ni bila izvedena v skladu z zakonom in s siceršnjo prakso, ampak na način, kot to zadnja leta želi stranka SDS*«

¹² Janez Janša je bil v tem obdobju predsednik vlade, Božo Predalič pa generalni sekretar vlade, viden član stranke SDS in predsednik koordinacijskega odbora za državne proslave. Zaradi tega številni članki omenjajo Janeza Janšo in ga skozi objektiv osrednje proslave ob dnevu državnosti obtožujejo odbiranja v preteklosti.

(Mekina 2012, 10). Tudi Trampuš (2012, 7) se dotakne selekcijiranja zgodovine s strani stranke SDS in meni: *»Tisti, ki ponarejajo zgodovino, povečujejo sami sebe. Svojo vlogo, svoj pomen.«* Na podlagi tega lahko ugotovimo, da se večina analiziranih prispevkov Mladine strinja s tem, da Janez Janša s svojo vlado izvaja selekcijiranje v zgodovini, ki se kaže tudi v sedanjosti (primer *»privatizirane«* Zdravljice). Predpostavljamo lahko, da gre za potezo diskreditiranja tedanje oblasti z argumenti, ki govorijo proti Janezu Janši kot tedanjemu predsedniku vlade in proti delovanju domobrancev. Še več, Repovž (2012) domobrance neposredno označi za izdajalce, pri čemer jih demonizira z negativnim poimenovanjem in išče krivca za poboje partizanov.

Vendar ni le *»desna politična opcija«* obsojena selekcijiranja zgodovine, temveč tudi *»leva«*. Metod Berlec, novinar Demokracije, izpostavlja, da je bila šele Demosova vlada tista, ki je izpeljala narodno voljo in Slovenijo popeljala v samostojnost. *»V javnosti skušajo ustvariti vtis, kot da smo se osamosvojili že leta 1945, kar pa niti približno ni res, saj je takrat jugoslovanski komunistični voditelj Josip Broz Tito ukinil slovensko partizansko vojsko, Slovenija pa je bila tako kot med obema svetovnima vojnama povsem podrejena Beogradu«* (Berlec 2012, 3). Če se osredotočimo na skrit pomen Berlečevega teksta, lahko ugotovimo, da tudi sam izvaja nekakšno selekcijiranje v zgodovini, saj ostro zavrne *»vtis, da smo se osamosvojili že leta 1945«* in odločno dodaja, da to *»niti približno ni res«*. S tem tudi sam zavrača NOB kot bitko za avtonomno Slovenijo.

Božo Repe v svojem prispevku *»Ministrstvo resnice«*, ki naj bi v imenu *»boja za narodno spravo«* prirejalo resnico, kar se je očitalo tudi Janševi vladi. Avtor v svojem prispevku *Nazaj v Orwellovo leto 1984* opisuje vlogo *»Ministrstva resnice«*, ki *»naj bi zgodovino »razdelilo po odsekih«, ki jo je javnosti sporočil generalni sekretar vlade. Saj ne, da se tega ne bi posluževali že prej, a sedaj je stvar javno razglašena kot doktrina«* (Repe 2012, 21). Pri tem *»desno politično opcijo«* mistificira, jo zoži na *»Ministrstvo resnice«* in jo neposredno obsodi odbiranja v zgodovini.

Mladina tako v vseh svojih prispevkih demonizira celotno *»desno politično opcijo«* z Janezom Janšo na čelu, medtem ko ima Demokracija bolj nostalgичen pogled in v njem demonizira partizane in borce NOB, pri tem pa ne ostaja dolžna niti političnim akterjem, ki izpostavljajo začetek osamosvajanja Slovenije po drugi svetovni vojni. Če parafriziram Pušnikovo (2011) lahko ugotovimo, da je proslava skozi medijski diskurz prostor, kjer so

skozi oblikovanje različnih zavesti in prevladovanje specifičnih ideologij proizvedene različne oblike nacionalne zavesti.

6. 1. 2 Vzpostavljanje relacije Mi - Oni

V novinarskih prispevkih je ključna določitev akterja. Tako Mladina kot tudi Demokracija se pri svojem medijskem poročanju o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012 v veliki meri obračata k metodi viktimizacije akterjev, ki jih tednika sama preferirata, posredno in neposredno pa tudi napadata akterje iz drugega politično-ideološkega pola. Če se navežemo na Pušnikovo (2003) je lahko s tovrstno rabo jezika še dodatno izpostavljen nenehen boj med dvema političnima poloma o preteklosti in povojnem dogajanju. Ključen problem je v konstantnem iskanju krivcev in povečevanju zgodovine, ki jo tako Demokracija kot tudi Mladina vsaka zase drugače interpretirata. Oba analizirana medija namreč izrazito vzpostavljata relacijo Mi - Oni, pri čemer gre za izrazit ideološki mehanizem, izražen s 1. in 3. osebo množine. Foucault (2001a) poudarja moč tega diskurza, saj deluje izključevalno na subtilni ravni. Gre za opis lastne družbene skupine z razlikovanjem od drugih skupin. »Ključni princip predstavljanja akterjev v popularnih medijih je zgrajen na t. i. Mi-diskurzu, ki deli prebivalstvo na »nas« in »njih«. »Nam« potencirano pripisuje pozitivne vrednosti, »njim« pa negativne lastnosti« (Erjavec in drugi 2000, 17). Mi-diskurz je torej tudi močno jezikovno orodje pri vzpostavljanju družbene hegemonije in določanju razmerja moči, saj Mi-skupino vključi v dominantno in kredibilno skupino, medtem ko druge akterje iz nje izključi. Novinarji se v največji meri poistovetijo s politično stranko, ki jim je ideološko najbližje in se z njo poistovetijo tudi v zgodovinskem kontekstu. Pri Demokraciji je jasen primer tega novinar Peter Starič, ki se poistoveti z desnim političnim blokom, medtem ko »levi politični blok« in partizanstvo izloča. »*Tam so nam na zastavo, kakršno pripisuje naša Ustava, samovoljno dodali še rdečo zvezdo*« (Starič 2012, 5). S prvo osebo množine je poudarjena povezanost neke skupnosti, ki deluje v nasprotju z drugo. Pri tem avtor demonizira »levi politični blok« in njihova dejanja, medtem ko sebe poistoveti z »desnim političnim blokom« in z njihovimi dejanji: »*Osamosvojili pa smo se brez zastav z rdečo zvezdo in prav zato, da tisto, kar nam je ta zvezda prinesla, opustimo enkrat za vselej!*« (Starič prav tam). Avtor dodaja še eksklamacijo, ki ima dodaten emocionalni naboj na bralca – poleg razločevanja med Nami in Drugimi. Ob koncu prispevek se Starič zateka k pogosti rabi modalnega glagola »lahko«, ki nakazuje na dovoljenje, da avtor dopušča

neko dejanje (Vezovnik 2009, 124). Starič (2012, 5) tako piše: »*Tam bi lahko*¹³ *tudi primerjali življenjski standard s tistimi v Južni Koreji ...*« Avtor ob tem dodaja tudi ironijo, ki deluje kot sredstvo posmeha. Avtor še dodaja: »Morda bi se borci /.../ bolje počutili v Severni Koreji, kjer je rdeča zvezda na zastavi tudi uradno zapovedana (Starič prav tam). S tem še dodatno stopnjuje ironijo in stopnjo posmeha.

Distinkcijo Mi - Oni izvaja tudi Metod Berlec (2012b, 3): »*Slovenci ne smemo pozabiti, da so vojaki s simbolom rdeče zvezde ob tem, ko so skušali ohraniti staro državo in star režim, streljali na nas.*« Pri tem iz slovenskega naroda popolnoma izloči partizane in ohranja le nasprotni tabor, s katerim se tudi poistoveti. Distinkcija med Subjektom in Drugim je tudi dihotomija, s pomočjo katere se konstituirajo razlike med obema poloma. Berlec prenaša tovrsten slog pisanja tudi na drug članek Napad na temelj države, kjer še bolj ostro določi distinkcijo Mi - Oni. Tam piše, da »*smo Slovenci z dvigovanjem slovenske zastave /.../ opravili »simbolno gesto preloma s prejšnjim režimom in starimi simboli.*«« (Berlec 2012a, 3). S tovrstnim načinom pisanja se identificirajo avtorji s Slovenci, ki zagovarjajo domobranstvo kot edini pravi domoljubi. Isto držo zavzema tudi Peter Starič, novinar Demokracije, ki najbolj eksplicitno identificira zagovornike domobrancev kot Slovence, partizane pa kot nasprotnike. »*Zato nam kar naprej vsiljujejo svojo rdečo zvezdo (veterani ZB), Titovo cesto in podobne simbole iz časov države, ki ni bila naša, slovenska*« (Starič 2012, 5).

Distinkcije Mi - Oni pa ne izvajajo le novinarji Demokracije, saj je jasno izražena tudi v Mladini. Grega Repovž se tako poistoveti z »levim političnim blokom« in partizanstvom, ker zavrača dejanja desnega političnega bloka v sedanjosti in domobrancev v preteklosti. »*O obeh smo vedeli, kaj prinašata, kakšne so njune hibe /.../ tudi domobranci in slovenska cerkev radi poudarjajo, da v drugi svetovni vojni njihovo ravnanje ni bilo kolaborativno*« (Repovž 2012, 2) Poleg tega avtor izvaja tudi veliko predpostavljajanja (»*Kdo je delal sezname za internacijo? Nemci in Italijani?; Kdo je izdajal in ovajal partizane? Domobranci in duhovniki; Šlo je za maščevanje. Zakaj že? Ker so bili priseljenci iz drugih jugoslovanskih republik*« (Repovž prav tam).), s čimer v tekst vključuje implicitni pomen samoumevnega, da bi z emocionalno noto in navideznim kredibilnim načinom pisanja pridobil simpatije bralcev. Fairclough (v Vezovnik 2009, 129) predpostavko razume kot »sredstvo prepričevanja s pomembnimi družbenimi

---

¹³ Borci za vrednote NOB.

implikacijami«. S tem avtor le še dodatno vzpostavlja svojo ideološko pozicijo. Glede na to, da Repovž najpogosteje uporablja predpostavke v vprašalni obliki, se lahko navežemo na Richardsona (v Vezovnik 2009, 130), ki pravi, da se za vprašanji skriva dvojje: »eksplicitna zahteva po imenovanju odgovorne osebe in predpostavljeno vprašanje, ki ostaja implicitno, ali je sploh kdo odgovoren za slabo stanje«. Repovž v svojem prispevku torej implicitno viktimizira partizane ter še dodatno demonizira domobrance in kolaboracijo. Viktimizacija je v tej analizi pogosto rabljena za glorifikacijo sebe kot žrtve. Mi - Oni je torej pogosto uporabljena metoda, ki z delitvijo na »nas« in »druge« poskuša občinstvo pritegniti na svojo stran in očrniti nasprotno. Lahko rečemo, da tovrstni diskurz deluje razdvojevalno in se pri tem opremo na Žižka (1987), ki je izpostavil, da je nevarnost potrebno potencirati in uporabiti »pretirano« obrambno reakcijo na dejansko nevarnost, kar je nujno pogoj za reprodukcijo nekega določenega razmerja družbene moči.

6. 1. 3 Problematika rdeče zvezde in nosilcev praporov

Rdeča zvezda je eden izmed simbolov komunizma, ki izhaja iz ruske državljanske vojne. Kasneje ga je adaptirala tudi Jugoslavija, vendar sprva ni šlo za komunistični simbol¹⁴, marveč za simbol upora proti fašizmu in nacistični okupaciji. Simbol komunizma je postala šele, ko so jo začeli množično nositi jugoslovanski partizani. Danes je rdeča zvezda ravno zaradi tega faktor ideoloških razlikovanj obeh političnih taborov v Sloveniji, saj jo »desna politična opcija« razume kot »simbol totalitarizma«, zaradi katere je slovenski narod v drugi polovici dvajsetega stoletja živel pod komunistično oblastjo, »leva politična opcija« pa rdečo zvezdo razumeva ko »simbol osamosvajanja«, s katerim se je Slovenija bojevala proti okupatorju. Kot že omenjeno v teoretičnem delu, gre v tem primeru za dva ideološko različna politična tabora s pripadajočimi kulturnimi korelacijami, ki so ju identificirali politiki in drugi družbeni akterji (Simonič 2009, 55). S tem sta se vzpostavila dva temeljna vidika slovenske družbe, ki si na podlagi različnih simbolov vsak zase interpretirata zgodovino.

Osrednja proslava ob dnevu državnosti 2012 je še posebej razburkala javnost, saj na njej ni bilo rdeče zvezde kot totalitarističnega simbola, prav tako ni bilo praporščakov borcev za vrednote NOB, ki tega leta vabila na proslavo sploh niso prejeli. Stane Stojnič in

---

¹⁴ Za komunistični simbol sta v osnovi veljala srp in kladivo.

Marjan Pečan, praporščaka borcev za vrednote NOB, s katerima je Klemen Košak opravil intervju, na rdečo zvezdo gledata kot na simbol, pod katerim so se Slovenci osvobodili. Stojnič se dejstvu, da praporščaki borcev za vrednote NOB niso prejeli vabil na osrednjo proslavo ob dnevu državnosti 2012 zaradi izpostavljanja simbola rdeče zvezde sprašuje: »Se ti ljudje zavedajo, kaj delajo?« (Košak 2012, 24). Oba intervjuvanca se namreč strinjata, da simbol rdeče zvezde predstavlja prvi korak k temu, da smo se Slovenci osamosvojili in da simbola osamosvojitve ne moremo kar tako izbrisati iz zgodovine. Ta koncept še bolj razdela Jure Trampuš (2012, 7) z besedami: »*Vlado moti rdeča zvezda, motila jo je že ob proslavi ob dnevu upora, zato je ni podprla, motila jo je tudi, ko se je neki lokalni sindikalni odbor šalil z dnevom mladosti, motijo jo borčevske pokojnine ... Naivno bi bilo verjeti, da gre za naključje, zgolj za umetniški koncept državne proslave. Ne, zadaj je politična odločitev, ideologija osamosvajanja. Sedanja vlada, politiki, ki jo vodijo, zagovarjajo idejo, da sta se slovenska država in njena državnost začeli z osamosvajanjem.*« Trampuš tako eksplicitno opisuje delovanje takratne vlade in njeno selekcioniranje preteklosti. Ob tem dodaja stopnjevanje od rdeče zvezde vse do politične odločitve te vlade, kar deluje prepričevalno, avtor pa verjetno želi bralca svojega prispevka postopoma vpeti v svoje okvire razmišljanja ter tedanji vladi prilepiti negativno konotacijo.

Metod Berlec, novinar Demokracije, simbol rdeče zvezde in njeno pojavnost označuje z »napadom na temelj države«. Sam namreč personificira simbol rdeče zvezde kot »*simbol okupatorske vojske, ki je želela po ukazu generalov iz Beograda uničiti komaj nastalo slovensko državo*« (Berlec 2012b, 3). Personifikacija je zelo sugestibilen element. Rdeča zvezda z negativno konotacijo v tem kontekstu verjetno vzpodbuja identifikacijo s partizanstvom kot s povodom za bratomorno vojno in mučenje. Dr. Peter Starič v svojem prispevku Rdeča zvezda über alles? zelo pogosto negativno personificira rdečo zvezdo, s čimer se grožnja tega simbola še poveča (Primer: » */.../ in prinesla nam je bratomorno vojno, množična grobišča po njej, mučenja in zapiranja ter 45-letno zatiranje drugače mislečih*« (Starič 2012, 5)), poleg tega pa je njegov tekst poln hiperbol, s katerimi želi doseči emocionalni efekt pri občinstvu. Isti učinek poskuša avtor doseči s številnimi eksklamacijami: »*Osamosvojili smo se brez zastav z rdečo zvezdo in prav zato, da tisto, kar nam je ta zvezda prinesla, opustimo enkrat za vselej! Zato take zastave, kakšne nosijo na svojih shodih predstavniki ZB, nimajo prostora na naši vsakoletni proslavi!*« (Starič 2012, 5)« S številnimi posebitvami rdeče zvezde avtor skuša simbolu pripisati lastnosti,

ki so slovenski narod vodile v propad. Z eksklamacijami, ki jih najdemo v stavčnih strukturah, kjer avtor poudarja svoje mnenje, želi svojo perspektivo še dodatno približati bralcem in demonizirati rdečo zvezdo in partizanstvo. Vidimo lahko, da novinarji Demokracije simbol rdeče zvezde pogosto demonizirajo in ga personificirajo s celotnim narodnoosvobodilnim bojem, ki mu dajejo negativno konotacijo z argumentom, da so zaradi njega umirali slovenski vojaki. *»V bistvu je prav škandalozno, da nekateri skušajo biti varuhi rdeče zvezde, zaradi katere je umrlo na tisoče Slovencev«* (Berlec 2012b, 3). Avtor poskuša svoje teze podkrepiti tudi s pretiravanjem, s to potezo pa verjetno poskuša prebuditi emocije bralcev. Prav tako uporablja tudi tvorni glagolski način, s katerim poskuša pozornost bralca usmeriti na vršilca dejanj in mu s tem pripisati družbeno odgovornost za trenutno stanje. Implicitno stališče Demokracije do začetka slovenske osamosvojitve leta 1991 zavzema tudi Božo Predalič, takratni generalni sekretar vlade in predsednik koordinacijskega odbora za državne proslave, ki v intervjuju za Demokracijo pravi: *»Glede na dejstvo, da je proslava obeleževala obletnico razglasitev samostojne Slovenije, smo k sodelovanju povabili le praporščake veteranskih organizacij slovenske osamosvojitvene vojne«* (Predalič v Berlec 2012a, 8). Tako tudi oseba, ki je bila odgovorna za vse (ne)povabljenе na proslavo meni, da na proslavo ob dnevu državnosti spadajo le tisti politični in družbeni akterji, ki so sodelovali pri osamosvojitvi Slovenije leta 1991. Vsi, ki so kakorkoli drugače prispevali k pisanju slovenske zgodovine, so iz nje izvzeti. Grega Repovž, kolumnist Mladine, vse skupaj označi kot primitivizem. *»Primitivizem je, če se delaš norca iz borcev druge svetovne vojne in njihove prapore iz tistega časa označuješ kot zločinske in agresorske. Izživljati se nad temi starčki, ki so nedvomno opravili veliko delo v drugi svetovni vojni, je ravnanje strahopetca. To počnejo šleve«* (Repovž 2012, 2). Pri kritični analizi diskurza moramo biti še posebej pozorni na implicitno vsebino, saj v primeru zgornjega citata avtor ne razkriva, kdo se pravzaprav dela norca iz borcev druge svetovne vojne in kdo so »šleve«. Ravno »z analizo implicitnih pomenov v tekstih pa lahko dobimo vpogled v to, kar se privzema za samoumevno in zdravorazumsko« (Vezovnik 2009, 125). Zaradi tega moramo biti toliko bolj previdni pri tem, da sporočilo pravilno dekodiramo. Agenda teksta nakazuje na to, da avtor demonizira »desno politično opcijo« (oz. takratno vlado) in z viktimizacijo borcev za vrednote NOB kot »nebogljenimi starčki« poskuša doseči legitimizacijo. Avtor organizatorje proslave in takrat vladajoče politike celo označi za »šleve«, pri čemer jim poskuša izpodbijati legitimizacijo z manjvrednim poimenovanjem. Repovž (2012, 2) svojo začetno izjavo še stopnjuje: *»Primitivizem je tako poenostavljati zgodovino. To so*

pač partizani, tisti, ki so skupaj z Američani in drugimi osvobodilnimi gibanji Evropo rešili nacizma in še prej fašizma.« S stopnjevanjem želi avtor še dodatno podkrepiti svoje izjave in bralce vzporedno z navajanjem zgodovinskih dejstev prepričati o kredibilnosti svojega pisanja.

Božo Repe (2012, 20) v svojem prispevku *Nazaj v Orwellovo leto 1984* kot edini novinar Mladine sicer dojemata rdečo zvezdo kot agresorski simbol, vendar dodaja: *»Zvezda naj bi bila neprimerna zato, ker so jo nosili agresorji, ki so streljali slovenske fante. Le kdo so bili ti agresorji? Hrvaški, albanski, makedonski in drugi – med njimi, seveda, tudi slovenski – rekruti JLA, ki so junija preplašeno zlezli iz oklepnikov. Ne vedoč, kaj se pravzaprav dogaja.*« Sicer se strinja z ideološko perspektivo novinarjev Demokracije, da je simbol rdeče zvezde na proslavah neprimeren, vendar zavzema stališče, da so se slovenski partizani pod tem simbolom bojevali zgolj iz nevednosti. Za Repetov citat je značilna tudi raba metonimije, saj partizane kot nosilce rdeče zvezde označi z *»agresorji*«. Ker si iz metonima ustvarimo predstavo o neznanem segmentu realnosti, si lahko bralec že samo na podlagi tega ustvari mnenje o partizanih. Podoben pristop uporabi tudi Metod Berlec (2012b, 3), ki *»levo politično opcijo*« enači s *»prenovljenimi komunisti*«, saj piše: *»Seveda so se slovenski prenovljeni komunisti takrat zavedali, da je s komunizmom in komunističnimi simboli konec ...*« Klemen Košak, novinar Mladine, v svojem prispevku navaja besede Staneta Stojniča, praporščaka borcev za vrednote NOB: *»Zveza borcev nikoli ne bo nadomestila zvezde s kakšnim drugim simbolom ali znakom. To je borbeni simbol*« (Stojnič v Košak 2012, 24). Tukaj lahko vidimo tudi stališče borcev za vrednote NOB glede rdeče zvezde, ki jo primerjajo z borbenim simbolom. Stojnič (v Košak 2012, 24) še dodaja: *»Ko nosim uniformo praporščaka in prapor, nosim simbole vrednot ljudi, ki so dali življenje za to, kar imamo danes.*« S tem tudi Košak v svojem članku implicitno poudarja, da je bil ravno narodnoosvobodilni boj prvi korak k slovenski samostojnosti.

Iz primerjave medijskega poročanja Mladine in Demokracije je torej razvidno, da se Demokracija navezuje na medvojno kolaboracijo in na leto 1991 kot edino leto, povezano s slovensko osamosvojitvijo, medtem ko se Mladina sklicuje na revolucionarno izročilo narodnoosvobodilnega boja in na njegove simbole. Mladina je gorečo rdečo zvezdo postavila tudi na svojo naslovnico. Tovrstna vizualna upodobitev še dodatno podkrepi vsa ideološka stališča novinarjev Mladine, ki rdečo zvezdo razumejo kot simbol osvobajanja.

Slika 6. 1: Naslovnica Mladine dne 29. junij 2012.

Vir: Arhiv Mladine (2012, 1).

7. 1. 4 Diskusija

Zanimivo je, da se tako prispevki Demokracije, kot tudi Mladine, v največji meri sploh ne ukvarjajo s samo proslavo ob dnevu državnosti 2012, ampak v okviru svojih političnih prepričanj reprezentirajo zgodovino ter interpretirajo pomen rdeče zvezde, narodnoosvobodilnega boja in osamosvojitve Slovenije. Iz tega lahko sklepamo, da sta oba tednika bolj nagnjena k reprezentaciji preteklih dogodkov glede na svoja politična prepričanja, kot k objektivnemu opisu osrednje proslave ob dnevu državnosti.

Medtem ko Demokracija kolaboracijo domobrancev z okupatorji prikazuje kot dobronamerno dejanje, s katerim bi izpodbijali »zlonamerne poskuse Komunistične partije v sodelovanju s partizani« in jih prikazujejo kot borce proti komunističnemu režimu, dejanja partizanov demonizirajo in jih na vsakem koraku povezujejo s komunizmom. Mladina na drugem polu poudarja partizansko gibanje kot začetek osamosvajanja Slovenije, ki nam je povrnilo slovensko ozemlje in duha, kolaboracija domobrancev z okupatorji pa naj bi bila nedopustno dejanje in izdaja Slovencev. »Prevladalo je prepričanje, da je v interesu slovenske tranzicijske »desnice«, da spomin na socialistične čase raz(čisti), v interesu levice pa, da ga časti. Deklarativna delitev je bila seveda prav tako ideološka in je služila preverjanju razpoloženja, cepitvi in motiviranju volilnega telesa« (Simonič 2009, 61). Takšno delitev še dodatno vzpodbuja distinkcija Mi - Oni v večini prispevkov, kjer se avtor jasno opredeli za en politični pol ter demonizira ali izbriše nasprotnega. Svojo stran na podlagi analiziranih virov po navadi viktimizira, s tem emocionalnim sredstvom pa si poskuša izboriti simpatije bralcev in jim inkorporirati svojo interpretacijo preteklosti. Če parafraziram Noro (1996) lahko zgodovino dojemamo kot ideološki aparat za interpretacijo preteklosti, pri katerem se oba politična tabora s pomočjo selekcije in urejevanja preteklih relevantnih dogodkov borita za hegemonski položaj v družbi.

Vidimo lahko, da je oblikovanje kolektivnega spomina in nacionalne identitete potekalo sinhrono s trenutnimi odzivi ob osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012, vzporedno s tem pa je potekalo tudi diahrono skozi šablono narodove preteklosti. Ideja o spravi se tako verjetno zdi utopična, saj je po sedemdesetih letih še vedno v ospredju iskanje krivca in viktimizacija, namesto doseganje skupnega konsenza. Isto ne velja le na nacionalnem področju, ampak tudi na simbolnem. Diferenciacijski diskurz je torej močno izrazit na vseh področjih. Pri tem se lahko vrnemo k ugotovitvam Globočnika (2008), ki poudarja, da je ideološka nestrpnost le še dodatno povečala tragične posledice vojne.

V prispevkih, kjer je simbol rdeče zvezde označen pozitivno, zasledimo idejo, da je bil narodnoosvobodilni boj bitka za Slovenijo in prvi zamek na poti k osamosvojitvi. Prispevki Demokracije, ki simbol rdeče zvezde demonizirajo in ga tudi negativno personificirajo, ga vedno označijo kot simbol agresorja in ga krivijo za številne padle Slovence.« Retorika Demokracije pri proslavi ob dnevu državnosti kot simbol agresorja ne zavrača le rdeče zvezde, temveč tudi praporščake borcev za vrednote NOB. To

odločitev najpogosteje argumentirajo s tem, da totalitaristični simboli ne sodijo v neodvisno Slovenijo. Retorika Mladine se do rdeče zvezde in praporščakov opredeljuje pozitivno z argumentom, da na državno proslavo sodijo vsi simboli, ki so kakorkoli prispevali k osamosvojitvi Slovenije. Za celotno kritično analizo diskurza je značilna pozitivna samoreprezentacija ter negativna prezentacija nasprotnega ideološkega pola. Iz analize lahko izluščimo hegemonski diskurz, ki se konstruira med dvema različnima slovenskima političnima taboroma. Vsak pol si namreč želi hegemonске pozicije, ki jo poskuša doseči z javno obravnavo svoje interpretacije preteklosti kot edine prave preteklosti ter z njo diskontinuirati nasprotni pol.

Kritična analiza diskurza obravnavanih prispevkov je torej pokazala, da poročanje o dogajanju med drugo svetovno vojno skozi objektiv osrednje proslave ob dnevu državnosti poteka po dveh različnih diskurzih glede preteklosti. S tem lahko potrdim idejo, da gre v primeru formulacije slovenskega kolektivnega spomina za dve različni rekonstrukciji spominov, ki skozi zgodovinski diskurz sevata specifične ideologije (Pušnik 2005, 413).

8 ZAKLJUČEK

Dominantni diskurzi v družbi konstruirajo družbeno realnost in izvajajo selekcijo preteklosti z namenom ohraniti hegemonski položaj. Pogosto so pomembno orodje v tem procesu množični mediji, ki kot mediator med oblastjo in ljudstvom prenašajo dominantne diskurze.

Analizirane tekste lahko uvrstimo v dve skupini dominantnih diskurzov; prva se nanaša na slovensko polpreteklo zgodovino, ki demonizira komunistično oblast in narodnoosvobodilni boj ter se sklicuje na leto 1991 kot edini pravi poskus osamosvojitve Slovenije, druga skupina diskurzov pa se nanaša na daljše zgodovinsko obdobje, ki zajema tudi drugo svetovno vojno, vključno z narodnoosvobodilnim bojem kot poskusom osvoboditve Slovenije izpod rok okupatorja in prvim poskusom osamosvojitve Slovenije. Gre za dominantna diskurza tudi v slovenski družbeno-politični sferi, ki je deljena glede na dva različna politična tabora, le-ta pa vsak po svoje selekcionirata zgodovino in formulirata kolektivni spomin svojih pripadnikov. S svojo analizo sicer nisem mogla

oceniti vpliva, ki ga imajo mediji s svojim poročanjem o osrednji proslavi ob dnevu državnosti 2012 na občinstvo, lahko pa sem podrobneje analizirala samo medijsko vsebino tednikov Mladina in Demokracija ter na podlagi tega potrdila teze, zastavljene v uvodnem delu.

Prva teza pravi, da Demokracija in Mladina na podlagi svojih političnih preferenc selektivno izbirata način reprezentiranja osrednje proslave ob dnevu državnosti. Tezo lahko potrdim, saj je iz analize razvidno različno ideološko prepričanje Mladine in Demokracije, ki zgodovinske dogodke in osrednjo proslavo ob dnevu državnosti reprezentirata na podlagi svojih preferenc. Pri Mladini lahko spremljamo medijske prispevke, ki obravnavajo starejši diskurz in se nanašajo na to, da je bil narodnoosvobodilni boj pomemben del slovenskega osamosvajanja ter si zato s svojimi komponentami zasluži mesto na državnih proslavah. Na drugi strani je pri poročanju Demokracije o osrednji proslavi ob dnevu državnosti in pri njeni reprezentaciji preteklosti viden novejši diskurz, ki konec druge svetovne vojne dojema le kot menjavo totalitarnih režimov, proslavljanje tega dogodka pa pomeni le povečevanje totalitarnih vrednost.

Druga teza se glasi, da medijsko poročanje o osrednji proslavi ob dnevu državnosti poteka skozi prizmo ideološke delitve na dva slovenska politična tabora, kjer en pol favorizira osamosvojitve Slovenije leta 1991, medtem ko drugi pol zagovarja začetek osamosvajanja Slovenije z narodnoosvobodilnim bojem. Tudi to tezo lahko na podlagi kritične analize diskurza obravnavanih medijskih tekstov potrdim, saj je v medijskem poročanju Demokracije jasno vidno stališče desnega političnega bloka, da je proslava ob dnevu državnosti namenjena izključno proslavljanju 25. junija 1991, zaradi česar izključuje vse revolucionarne simbole in jih dodatno obsoja. Kolaboracije skorajda ne obravnava ali pa jo le bežno omeni. Prispevki Mladine na drugi strani zavzemajo drugačen pogled na preteklost, saj zagovarjajo narodnoosvobodilni boj kot začetek slovenskega osamosvajanja, brez katerega ne bi prišlo do osamosvojitve leta 1991. Ti prispevki kažejo tudi pozitiven pogled na drugo svetovno vojno, saj naj bi si v tem obdobju Slovenci kljub številnim žrtvam izborili svobodo izpod rok okupatorja na strani zmagovalcev. Poleg tega so vsi prispevki močno ideološko zaznamovani z različnimi jezikovnimi sredstvi, s katerimi poskušajo diskreditirati nasprotnike, sebe pa viktimizirati in pridobiti na kredibilnosti. Ta pojav kaže na vzpostavljanje razmerja moči, kjer se oba ideološka tabora borita za hegemonski položaj v družbi.

Iz tega lahko sklepamo, da se prav tako kot dva dominantna politična tabora tudi slovenski kolektivni spomin deli na dva pola, ki vsak zase zastopata dva različna vidika glede dominantnih diskurzov v preteklosti. Slovenska družba se tako še vedno deli glede na dva vidika reprezentacije preteklosti, kar se še posebej odraža na osrednji proslavi ob dnevu državnosti kot kraju spomina. Seveda pa pri tem ne gre zanemariti dejstva, da tudi množični mediji prispevajo svoj delež k razcepljenosti kolektivnega spomina v Sloveniji, saj s subjektivnim reprezentiranjem preteklosti in pristranskim poročanjem o osrednji proslavi ob dnevu državnosti, ki ne povzema zgolj dejstev, ampak obuja travmatične izkušnje iz preteklosti, še dodatno prispevajo k družbenim in političnim protislovjem.

8 LITERATURA

- Anderson, Steve. 2001. History TV and Popular Memory. V *Television Histories shaping Collective Memory in the Media Age*, ur. Gary R. Edgerton in Peter C. Rollins, 19–36. Kentucky: The University Press of Kentucky.
- Atkin, C. K. 1973. Instrumental utilities and information seeking. V *New models for mass communication research*, ur. P. Clarke, 205–242. Beverly Hills, CA: Sage.
- Berlec, Metod. 2012a. Izbor praporščakov je temeljil na naravi praznika. *Demokracija*, 8 (28. junij).
- --- 2012b. Napad na temelj države. *Demokracija*, 3 (28. junij).
- Blažič, Gašper. 2012. Proslava brez rdeče zvezde. *Demokracija*, 12–17 (28. junij).
- Bourdieu, Pierre. 1982. *Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques*. Pariz: Librairie Arthème Fayard.
- Bučar, France. 2012. *Temelji naše državnosti*. Ljubljana: Premiki.
- Chew, F. 1994. The relationship of information needs to issue relevance and media use. *Journalism Quarterly* (71): 676–688.
- Corcoran, Farrel. 2002. The Political Instrumentality of Cultural Memory: A Case Study of Ireland. *Javnost/The Public* 9 (3): 49–63.
- Culbertson, H. in G. H. Stempel. 1986. How media use and reliance affect knowledge level. *Communication Research* (13): 579–602.

- Dolar, Mladen. 2003. Slovenska nacionalna identiteta in kultura – navodila za uporabo. V *Nacionalna identiteta in kultura*, ur. Neda Pagon, 21–36. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo.
- Drnovšek, Marjan. 1996. Begunstvo in slovenska politična emigracija. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 98–99. Ljubljana: Nova revija.
- Durkheim, Emile. 2009. *Vzgoja in sociologija*. Ljubljana: Krtina.
- Erjavec, Karmen, Sandra B. Hrvatin in Barbara Kelbl. 2000. *Mi o Romih: Diskriminatorški diskurz v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Open Society Institute.
- Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fairclough, Norman. 2010. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Fairclough, Norman in Ruth Wodak. 1997. Critical Discourse Analysis. V *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction Volume 2*, ur. Teun A. van Dijk, 258-284. London: SAGE.
- Fiske, John. 2005. *Uvod v komunikacijske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Foucault, Michel. 1977. Film and Popular Memory. *Edinburgh Magazine* (2): 22–25.
- --- 2001. *Arheologija vednosti*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Gauchet, Marcel. 1996. Right and Left. V *Realms of Memory: Conflicts and Divisions*, ur. Pierre Nora, 241 –298. Columbi: University Press.
- Globočnik, Janez, Milena Globočnik in Adriana Segalla. 2008. *Zgodovina na maturi 2009*. Ljubljana: Intelego.
- Godeša, Bojan. 1996. Ustanovitev Slovenske zaveze. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 35. Ljubljana: Nova revija.
- Gramsci, Antonio. 1974. *Izbrana dela*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Grossberg, Lawrence, Ellen Wartella in Charles Whitney. 1998. Ideology. V *Media Making: Mass Media in a Popular Culture*, 193–215. London: SAGE.
- Halbwachs, Maurice. 2001. *Kolektivni spomin*. Ljubljana: Studia Humanitatis.

- Hribar, Tone. 1996. Slovenska samozavest. V *Slovenska smer*, ur. Marko Crnković, 83–94. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Jontes, Dejan in Breda Luthar. 2012. *Mediji in občinstva*. Ljubljana: Založba FDV.
- Kertzer, I. David. 1988. *Ritual, Politics & Power*. New Haven and London: Yale University Press.
- Košak, Klemen. 2012. Častno in z zvezdo na nož. *Mladina*, 24–25 (29. junij).
- Košir, Manca. 1988. *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Kregar, Tone. 2009. *Vigred se povrne. Druga svetovna vojna na Celjskem*. Celje: Muzej novejšje zgodovine.
- Lešnik, Doroteja in Gregor Tomc. 1995. *Rdeče in črno: Slovensko partizanstvo in domobranstvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- McQuail, Denis. 2010. *McQuail's Mass Communication Theory*. London: Sage.
- Mekina, Borut. 2012. Privatizirana zdravljica. *Mladina*, 10 (29. junij).
- Melik, Vasilij, Božo Repe in Franc Rozman. 1999. *Zastave vihrajo: Spominski dnevi in praznovanja na Slovenskem od sredine 19. stoletja do danes*. Ljubljana: Modrijan.
- Nežmah, Bernard. 2012. Tokrat drugačen pojem države. *Mladina*, 16 (22. junij).
- Nora, Pierre. 1996. *The Realms of Memory 1. Conflicts and Divisions*. Columbia: University Press.
- Pesek, Rosvita. 2007. *Osamosvojitve Slovenije: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?«* Ljubljana: Založba Nova revija.
- Petrovčič, Peter. 2012. Alternativna proslava. *Mladina*, 8 (22. junij).
- Pinkleton, B. E., J. Reagan, D. Aaronson in C. Chen. 1997. The role of individual motivations in information source use and knowledge concerning divergent topics. *Communication Research Reports* (14): 291–301.
- Pirjevec, Jože. 2007. Genocidna strategija okupatorjev na slovenskem ozemlju. V Janez Stanovnik, Slavko Grčar in Hardvik Prinovar. *Narodnoosvobodilni boj v slovenskem narodovem spominu: slovenski zbornik 2007*, 91–100. Ljubljana: GO ZZB NOB Slovenije.
- Pušnik, Maruša. 2006a. Collective Memory in a Multimedia Age. *Javnost/The Public* 13 (1): 89–102.

- --- 2006b. Fotografija v muzeju kot arhiv kolektivnega spomina: Ljubezen do zgodovine. *Javnost/The Public* 42 (2–3), 408–429.
- --- 2009. History on Trial in Post-socialist Media. V *Media Landscapes in Transition: Changes in Media Systems, Popular Culture and Rhetoric of Post-Communist Era*, ur. Dejan Jontes, Andrej Škerlep, Ilija Tomanič-Trivundža in Maja Turnšek Hančič, 123–131. Ljubljana: Slovensko komunikološko društvo.
- --- 2011. *Popularizacija nacije. Komuniciranje, nacionalizem in proizvodnja mej*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Repe, Božo. 1996. Brionska deklaracija. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 479. Ljubljana: Nova revija.
- ---. 1996. Plebiscit o osamosvojitvi Slovenije. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 446–447. Ljubljana: Nova revija.
- ---. 1996. Spravna slovesnost v Kočevskem rogu. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 440–441. Ljubljana: Nova revija.
- ---. 1996. Začetek vojne v Sloveniji. V *Slovenska kronika XX. stoletja*, ur. Marjan Drnovšek, France Rozman in Peter Vodopivec, 468–469. Ljubljana: Nova revija.
- --- 2003. *Rdeča Slovenija: Tokovi in obrazi iz obdobja socializma*. Ljubljana: Založba Sophia.
- --- 2005. Odnos do dogodkov ob koncu vojne v zavesti Slovencev. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 76 (3–4): 385–397.
- --- 2012. Nazaj v Orwellovo leto 1984. *Mladina*, 19–22 (29. junij).
- Repovž, Grega. 2012a. Novih 26 tisoč. *Mladina*, 2 (29. junij).
- --- 2012b. Tisočletne sanje. *Mladina*, 2 (22. junij).
- Simonič, Peter. 2009. *Kaj si bo narod mislil? Ritual slovenske državnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Starič, Peter. 2012. Rdeča zvezda über alles? *Demokracija*, 5 (28. junij).
- Tan, A. S. 1980. Mass media use, issue knowledge and political involvement. V *Public Opinion Quarterly*. (44): 241–248.
- Trampuš, Jure. 2012. Kdo se boji rdeče zvezde? *Mladina*, 7 (22. junij).

- Van Dijk, A. Teun. 1988. *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vezovnik, Andreja. 2008. Kritična diskurzivna analiza v kontekstu sodobnih diskurzivnih teorij. V *Družboslovne razprave* (57): 79–96.
- --- 2009. *Diskurz*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Vodopivec, Peter. 2006. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*. Ljubljana: Modrijan založba d. o. o.
- Vogrinc, Jože. 2003. Čemu »nacionalna identiteta« in »nacionalni interes« v kulturni politiki? V *Nacionalna identiteta in kultura*, ur. Neda Pagon, 37–54. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo.
- Volkmer, Ingrid. 2006. *News in Public Memory. An International Study of Media Memories across Generations*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.
- Wertsch, James V. 2002. *Voices of Collective Remembering*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wodak, Ruth in Martin Reisigl. 2001. *Discourse and Discrimination*. London. Routledge.
- Zajc, Tjaša. 2012. Kritična (ne)proslava. *Mladina*, 10 (22. junij).
- Žižek, Slavoj. 1987. *Jezik, ideologija, Slovenci*. Ljubljana: Delavska enotnost.